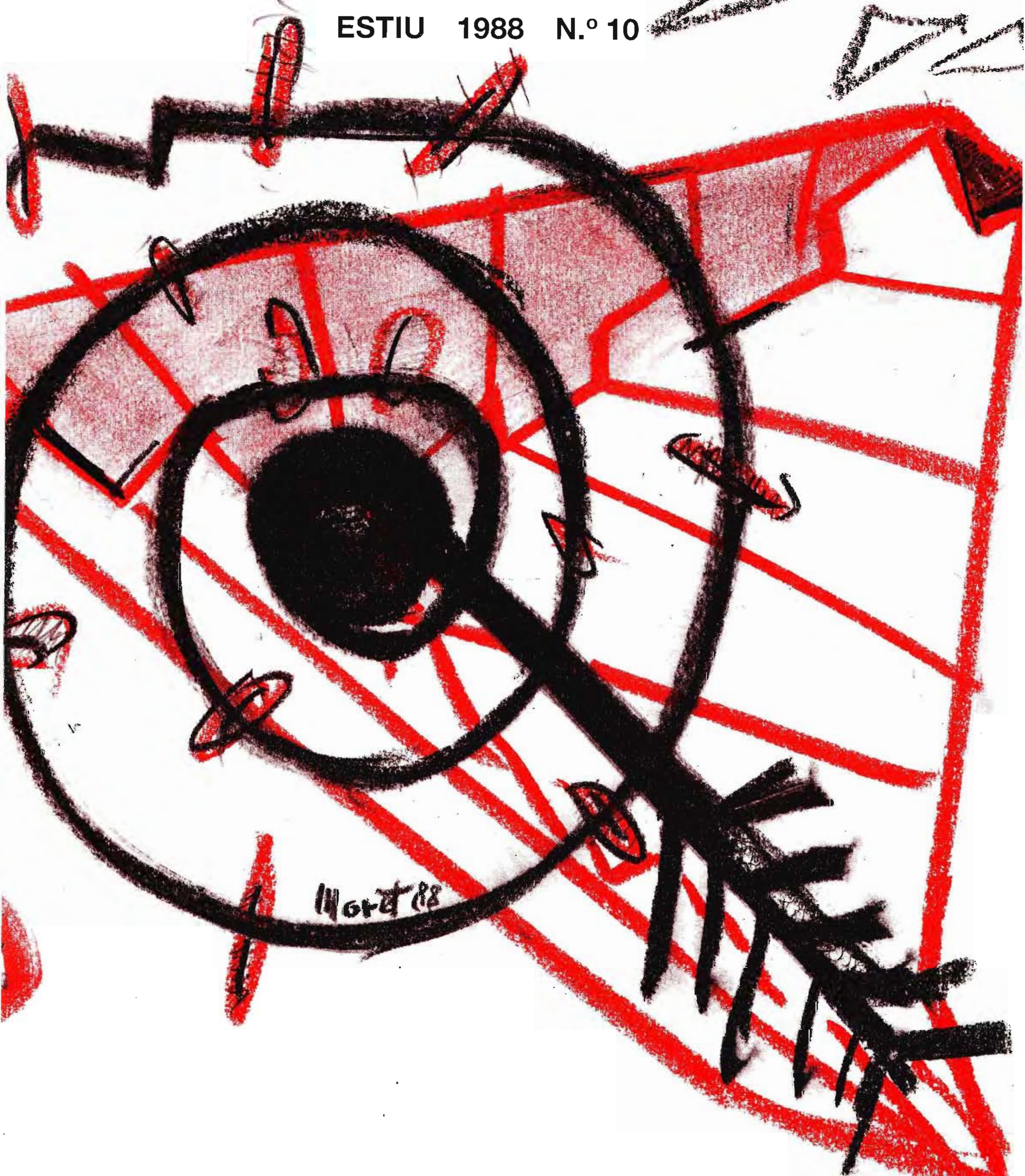

TALLEIA

REVISTA TRIMESTRAL DEL RIPOLLÈS

ESTIU 1988 N.º 10

CAIXA DE PENSIONS

Servint a la cultura,
el servim a vostè.

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

Editorial

Es fa difícil encetar de nou un editorial de TALEIA, ni que sigui, com ara, per a celebrar el número 10. Pensem que no cal fer un recordatori del contingut que va marcant l'estil d'aquesta revista, ni molt menys portar de nou a la memòria l'escassíssima resposta que obtenen aquests fulls.

Això no obstant, no ens podem estar de fer esment del ressò provocat pel número anterior. Un tauler de joc desfermà les ires d'uns quants fent que el nom de TALEIA s'escampés com mai havia passat. El balanç és aquest: una carta amb 63 signatures enviada a tots els partits polítics de l'ajuntament de Ripoll demanant censura —eufemísticament anomenada “revisió del contingut”— i reducció de la subvenció municipal, 8 cartes aparegudes a El 9 NOU, així com una petita nota de la redacció d'aquest periòdic i alguna tensió en més d'un ple del mateix ajuntament. Davant d'aquest panorama una llarga reflexió tindria ben poc sentit. Si és veritat que els elogis no tenen cap valor quan s'escapça la llibertat de criticar, haurem de pensar que els símbols i les persones públiques estan una mica mal assentats quan la mínima paròdia somou el seu pedestal o aquells que l'aguanten. També hem de dir el minso suport demostrat a TALEIA (una carta), tret —oi tant!— del copet a l'espatlla i el somris vagament còmplice tan escaients a l'hora morta d'un cul de bar.

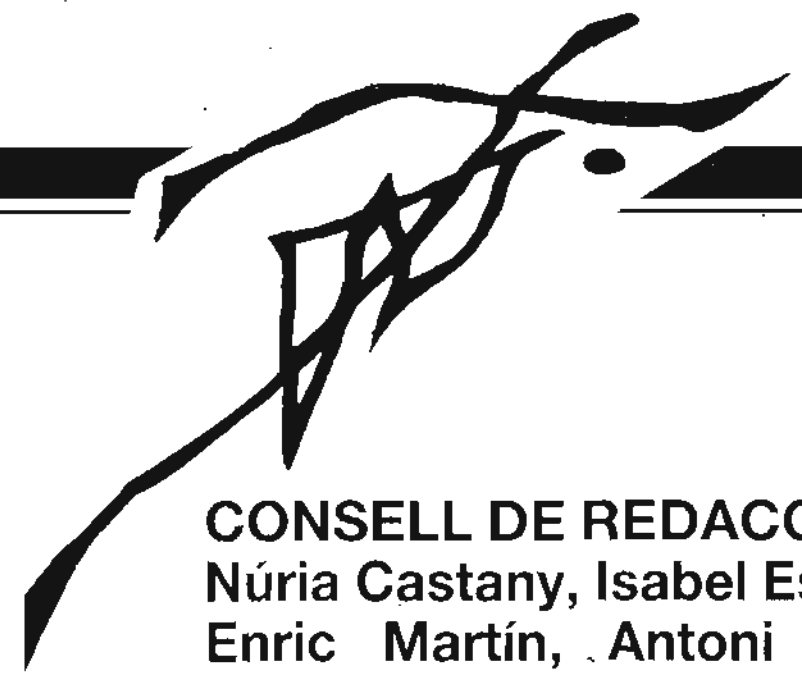
Si tornem a parlar d'aquest número 10, tot fent una discreta mirada retrospectiva, hem de dir que és curta la llista dels actes que hem portat a terme, fora de la tasca editorial: un concurs de fotografia, una exposició sobre la premsa comarcal a Catalunya i,

recentment, una mostra de la història de “La Lira” de Ripoll. Més d'un pensarà que és un trist balanç el que presentem. Però no volem mostrar els mèrits de la feina feta, pensem que el valor de l'experiència i de la proposta que mantenim és vàlid per si mateix.

Entre les mans teniu uns quants temes, al nostre entendre, susceptibles d'interès. En primer lloc, una trobada amb l'antic i l'actual president del Consell Comarcal. Dues entrevistes i un petit comentari al tema dels abocats per donar a conèixer el contingut, la tasca i els membres del govern de la comarca. Per obtenir una perspectiva global de les passades eleccions autonòmiques us oferim, de la mà de Joan Puigcercós, un panorama de l'evolució de la intenció de vot a Ripoll, des de 1977 fins ara. L'article d'Antoni Llagostera sobre el Castell de la Guàrdia ens acostava una mica a aquesta pàgina de la història d'aquí que roman, encara, ignorada.

A la secció de lletres, rescatem un nom també pràcticament desconegut. Ramon Tor, nat a Borredà però establert a Gombren, fou poeta però sobretot, un home tacat d'aquella sensibilitat íntima, gairebé malaltissa, típica d'una colla d'artistes del començament de segle. A més de tot això, les seccions habituals que els nostres lectors ja coneixen.

Després de 40 mesos l'oferta de TALEIA continua entossudida en la seva intenció de restablir el diàleg i la informació. Si aquesta voluntat només ressona per les seves anècdotes, això deu voler dir que encara són més els amants de l'esvalot intemperant i accessori que els partidaris de la resposta audaç i enraonada. ■

Editorial	Pàg. 3
TEMES	
El govern de la comarca	5
per Ramon Llimós	
La baronia de La Guàrdia	13
per Antoni Llagostera	
Crònica del canvi en la intenció de vot	19
per Joan Puigcercós i Boixassa	
MONOGRÀFIC	
Molló	23
per Teresa Sau i Camps	
ART	
Esteve Moret... escollir, avançar, rebutjar.	29
per Rosa Puig Puigcorbé	
LLETRES	
Ramon Tor, el cantor de Gombrèn	33
per Isabel Escribano i Climent Forner	
LA ZITZÀNIA	36
DARRERA PÀGINA	38

CONSELL DE REDACCIÓ
Núria Castany, Isabel Escribano,
Enric Martín, Antoni Pujals i
Ramon Llimós.

DIRECCIÓ
Ramon Llimós

FOTOGRAFIA
Frederic Martí

CORRECCIÓ
Núria Castany i Enric Martín

EDITA
Associació TALEIA
Apartat de Correus, 47
17500 RIPOLL

Membre de l'A.C.P.C.

DISSENY I IMPRESSIÓ
Impremta Offset Maideu
Plaça Clavé, 9 - Ripoll

**TALEIA no es fa responsable de
les opinions expressades en
els articles signats.**

Dipòsit Legal Gi-425-1985

COBERTA
Esteve Moret

PREU 250 Ptes.

amb la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
de la Diputació de Girona
del Consell Comarcal de Muntanya del Ripollès
dels Ajuntaments de Ripoll, Campdevàrol, Les Lloses i Ogassa.

RESTAURANT

“El Racó del Francès”

CUINA FRANCESA

Xef de cuina:
JEAN QUEVY BRUSSIÉ

«Can nerol»
Plà d'Ordina
Reserva de Taules:
Tel. (972) 70 18 94
RIPOLL (Girona)

El govern de la comarca

per Ramon Llimós

EL passat mes de març desapareixien, després de cinc anys d'existència, els Consells Comarcals de Muntanya. El seu lloc, i no només a les zones de muntanya sinó arreu del país, l'ocupen els nous Consells Comarcals. Segons la llei COMARQUES (n.º 6, 4 abril 1987), "el govern i l'administració de la comarca corresponen al consell comarcal" (Títol III, art. 12). La creació d'aquest organisme pot suposar o provocar un nou estat d'opinió en els ciutadans i un diferent trànsit social. La primera (o l'última) representació del poder a què estem acostumats és l'ajuntament. Més enllà d'ell el viatge és inevitable, si el poble no és prou gran, per arreglar algun assumpte que depassi l'àmbit municipal. A partir d'ara però, la comunitat comarcal, i els seus problemes, té una seu específica encarregada de governar-la i administrar-la.

En el present article, us proposem tres aspectes de la qüestió. En primer lloc, un encontre amb el Sr. Jaume Vila i Oliveda, ex-president del Consell Comarcal de Muntanya del Ripollès (CCMR). Home de pocs discursos i gran bonhomia, a través de la seva presidència ha pres cos el que avui és la tasca inicial del nou Consell Comarcal.

En segon lloc apuntem una

qüestió que, estranyament, no és gaire habitual a la premsa i creiem no s'ha donat a conèixer suficientment. El tema dels abocats controlats ha passat desapercebut per molts, tot i que la seva gestió presenta irregularitats notables.

Finalment, també a través d'una entrevista, volem mostrar el perfil del nou president del Consell Comarcal, el Sr. Eudald Casadesús i Barceló. La seva elecció respon als projectes del seu partit: "El criteri que CiU aplicarà a les comarques on aconseguixi la presidència és que, allà on no hi ha un alcalde de CiU, sigui el cap de l'oposició municipal qui aconseguixi el govern comarcal". (AVUI, 23 febrer 1988). I a les comarques gironines, CiU ocupa la presidència a tots els consells comarcals. Amb tot però, el Sr. Casadesús pensa que l'obsessió en la militància és una equivocació: "primer sóc de la comarca", ens explica. Qui sap si la franquesa i la confiança que traspua la seva persona, no seran un entrebanc en la seva tasca política.

ENTREVISTA AMB EL SR. JAUME VILA, EX-PRESIDENT DEL CONSELL COMARCAL DE MUNTANYA DEL RIPOLLÈS

PREGUNTA: Quins objectius es fixà el CCMR l'any de la seva creació, el 1983?

RESPOSTA: Els objectius que teníem eren, en primer lloc, fer l'enquesta per a confeccionar el Pla Comarcal. Això era el contingut del Consell.

P: L'enquesta va ser una proposta del Consell? ¿Com es portà a terme?

R: Sí. Aquí vàrem posar-hi molt d'interès perquè jo vaig veure que una feina d'aquestes s'havia de fer ben feta i per això, no hi vàrem estalviar cap esforç.

Sr. Jaume Vila i Oliveda, ex-president del Consell Comarcal de Muntanya del Ripollès. (Foto: E. Picas).

Per tu, i tu, i tu

C/. Perdut, 5 - R I P O L L

L'equip redactor que es va escollir, jo crec que és molt eficient i molt coneixedor del Ripollès. Del resultat de l'enquesta en va sortir una diagnosi la qual hem pogut comprovar que era molt ben feta i comprenia molt bé totes les necessitats de la comarca. Del Pla resultant tothom ha coincidit força en que, per ser dels primers que es feien, agafà una mica per sorpresa a la Generalitat. Els pressupostos destinats semblaven ser els que cada departament ja tenia previst, tot i que alguns hi afegiren alguna cosa.

Nosaltres teníem por que, desapareixent els Consells de Muntanya, aquestes comarques s'igualesin a les altres però se'ns ha assegurat que no i així s'ha vist. Les inversions que es contempen en el Pla s'elevan a 7.600 milions de pessetes. A més de tenir una eina preparada hi ha altres ajudes que ens diferencien de la resta de comarques.

P: El Pla Comarcal és un projecte realista del qual en respon la Generalitat?

R: El que està pressupostat són compromisos que agafa cada departament i arriben a fer-se realitat. Això ho he pogut comprovar jo mateix. Estan mentalitzats que allò que està pressupostat han de guardar-ho. Llavors, ja dependrà de cada comarca el fer números, però cada departament ha assolit un compromís.

P: Quin pressupost tenia el CCMR i en què s'ha despès?

R: En un principi era de 1.100.000 ptes. cada any, després es fixà en 3 milions. Amb aquests diners no es podien fer obres en si. En el local ens hi hem gastat 4 milions i ara n'haurem de buscar un altre perquè volem que sigui un local més digne, tot i que aquí ja es podrà desplegar el nou Consell. Hem establert un assistent social a la comarca, hem fomentat el tancament de boscos, vàrem ajudar econòmicament a l'ETP de Ripoll, s'ha intentat mobilitzar les cooperatives, hem apretat en temes com La Farga, les vies de comunicació,... Són coses que han tingut repercussions favorables a la comarca. Sense poder executiu teníem un gran poder aglutinador per a resoldre els problemes del Ripollès.

P: De què està més satisfet, després de 5 anys davant el Consell?

R: De la solució al problema de les deixalles. Aquesta necessitat ens ha unit i és l'obra de la que n'estic més content, a més ens sortirà a un preu bastant raonable. En això i en el Pla Comarcal és on s'hi ha abocat molts esforços per a fer-ho ben fet.

P: Li ha quedat alguna espina clavada, durant aquest temps?

R: No, jo tinc un caràcter que... El que voldries sempre és tenir més mitjans per a fer-ho tot. Però penso que amb els que es comptava déu n'hi do del que s'ha fet. Pel meu caràcter, tampoc les giravoltades em fan gaire mal. Jo pensava que la comarca era

el meu objectiu, home a vegades... Però, com a President, has de suportar-ho una mica.

P: Vol dir que hi ha hagut alguna picabaralla dins el Consell?

R: A vegades semblava que la gent busqués tants "peròs", per a poder dir posteriorment, "guaita, la Generalitat no ha fet aquesta feina!". Després pensàvem que ho feien per a fer-se sentir.

P: Ha canviat la seva idea de la comarca?

R: La comarca ja la coneixia força d'abans perquè ja porto 30 anys d'alcalde i havia participat en diverses comissions i estudis. Penso que aquí faltaven iniciatives per a fer-ho tot i aquesta falta d'unió ha fet perdre molt de temps. En aquests 3 o 4 anys he vist despertar-se força coses, entre els pagesos s'han format cooperatives i es proposen una bona qualitat de carn, els hotelers s'han conscienciat que cal moure's,... Hi ha més gent amb ganes de fer alguna cosa. Amb el Consell, que és una radiografia que ha detectat el mal, es podrà avançar molt.

Consell Comarcal del Ripollès

CCMR

El Consell Comarcal de Muntanya del Ripollès nasqué el 9 d'agost de 1983 i n'era President el Sr. Jaume Vila (CiU) de Sant Pau de Segúries. El 22 de febrer de l'any següent s'aprovaren els estatuts i al cap de cinc mesos (27 de juliol) es constituí l'òrgan executiu. Els presidents de les diverses comissions informatives que es crearen el 21 de novembre de 1984, eren:

- Agricultura: Sr. M. Palau (Campelles, CiU)*
- Indústria: Sr. A. Casamitjana (St. Quirze, CiU)*
- Serveis: Sr. P. J. Piella (Ripoll, PSC-PSOE)*
- Turisme: Sr. R. Tubert (Ogassa, CiU)*
- Hisenda: Sr. R. Rodríguez (Ribes, CiU)*

L'activitat d'aquestes comissions és molt desigual. La primera d'elles en desenvolupà poca i la comissió d'indústria no hi ha constància que s'hagués reunit mai. Cap d'elles no ha presentat informe un cop desaparegut el CCMR. Per contra, la de serveis ha estat la que més ha treballat i la que presentà un informe més complet al final de la gestió. La comissió de turisme, segons l'informe presentat, es fixà també força objectius alguns dels quals han repercutit posi-

tivament en favor de la unitat comarcal. La comissió d'hisenda tenia per funció l'economia interna del Consell i no ha presentat cap informe.

L'11 d'abril de 1987, el CCMR inaugurà la seva seu oficial a la Ctra. de Ribes, n.º 22 de Ripoll. El cost de les obres va ser de 2 milions de pessetes.

Després de les eleccions municipals del juny del mateix any, el CCMR es constituí de nou. La tasca a partir del 24 de juliol però, era de pura continuïtat a l'espera de la dissolució definitiva. Amb tot, cal dir que les aprovacions inicial i provisional del Pla Comarcal, les donà aquest nou Consell. Es important assenyalar les al·legacions fetes al projecte. Se'n reberen un total de 26 provinents dels ajuntaments (10), partits polítics (3), entitats i institucions (10) i particulars (3). També hi hagueren esmenes a la totalitat, demanant la devolució del projecte al departament de Política Territorial i Obres Públiques. Aquestes esmenes venien de l'Ajuntament de Ripoll, el Partit dels Socialistes de Catalunya i Comissions Obreres del Ripollès.

INFORME DE LA PRESIDÈNCIA

Es crearen unes comissions específiques per a temes concrets:

- Enquesta Pública.*
- Contractació secretari del CCMR.*
- 6 dies internacionals d'enduro a la Cerdanya.*
- Problemàtica Farga i Taga.*
- Seguiment del Pla Comarcal.*

L'equip per a fer l'enquesta pública es contractà el febrer de 1985 i treballà fins el juny del mateix any. Les conclusions s'aprovaren l'11 de juliol. El cost de l'enquesta fou de 600.000 ptes. a càrrec del Consell i segons pressupost que presentà, en el seu dia, l'equip redactor.

Sanitat i Assistència Social

- Es pretén la consecució de 5 Àrees Bàsiques de Salut per a la comarca.*
- S'està a l'expectativa de tenir representació dins la gestió de l'hospital de Campdevàrol.*
- S'ha creat un Servei d'Assistència Social Comarcal. El Consell contractà dos assistents (nov. 86 i febrer 88), un per a la Vall de Ribes i un altre per a la Vall de Camprodon. L'assistent de l'ajuntament de Ripoll també estén la seva activitat al Ripollès sud.*

Indústria

- Ajut econòmic (500.000) a l'ETP del Ripollès el març de 1986.*
- No s'ha aconseguit la declaració de Zona d'Urgent Reindustrialització, però sí la d'Àrea de Localització Industrial Incentivada. També s'ha inclòs la comarca en el V.º pla d'Ocupació Juvenil de la Generalitat.*

Agricultura i Ramaderia

- Durant els anys 1984 i 1985 es crearen dues cooperatives amb aturats per a la neteja de boscos. La seva marxa es veié enterbolida a causa de problemes de coordinació i es dissolgueren definitivament quan la baixada del preu del gas-oil no feia rendible l'extracció de fusta.
- Segons el Pla del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, es procedí al tancament d'alguns boscos.
- S'han mantingut reunions i activitats importants amb els pagesos i els veterinaris.

Pla Comarcal

- Presentació del projecte i aprovació inicial: 30 de juliol de 1987.
 - Exposició Pública: 1 d'octubre - 30 de novembre de 1987.
 - Aprovació provisional: 27 de gener de 1988.
- El cost del Pla va a càrrec del Dep. de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat.

INFORME DE LA COMISSIÓ DE SERVEIS

Es constituí el 21 de novembre de 1984. La primera reunió va celebrar-se el 5 de desembre del mateix any i la darrera el 23 de juny de 1987. En total, la comissió es reuní en 24 ocasions.

Infraestructures viàries

- N-152. Compromisos del Conseller de Pol. Ter. i Ob. Púb.:
- Aiguafreda-Centelles. Començat.
- Centelles-Tona. Acabament a finals de 1991.
- Tona-Vic sud. Acabament a finals de 1992.
- Vic sud-Corbes d'Orís. No hi ha res concret.
- Corbes d'Orís-Purgatori. Acabament a finals de 1988.
- Purgatori-Ripoll. No hi ha res concret.
- Eix Pirinenc.
- Camprodon-Coll d'Ares (Generalitat). Hi ha el compromís de millorar el traçat i pavimentar-la l'any 1989.
- Construcció del túnel de Capsacosta (Generalitat). Començament el 1988.
- Ripoll-Ribes (MOPU). Començament el 1988.
- Ripoll-Olot, per Vallfogona (MOPU). Previst un arrenjament per valor de 300 milions de ptes. No hi ha data.
- Direcció Oest.
- Ripoll-Berga. En aquests moments s'estan realitzant les obres per a un nou asfaltat (90 milions). Segons el constructor han de finalitzar el 31 de maig d'enguany.
- Campdevànol - Gombrèn. Les obres d'asfaltat estan aturades per

- suspensió de pagaments de l'empresa concessionària.
- Comunicacions aèries. Compromisos de la Generalitat.
- Helistació a Ripoll per l'any 1989.
- Helisuperfícies a Ribes, Núria, Queralbs, Toses, Setcases, Camprodon, Sant Joan i Campdevànol pels anys 89 i 90.

Energia

- Instal·lació d'energia fotovoltaica en el nucli rural de Llaers.

Equipaments

- Abocador Planoles-Toses. Inaugurat l'any 1986.
- Abocador Ripollès III (Les Llosses). Inaugurat el 1987.
- Incineradora de Sant Pau. A punt d'inaugurar-se.
- Escorxador. Falta adjudicar la 3.ª fase de construcció.
- Parc Comarcal de Bombers. Hi ha el compromís de la Generalitat de començar les obres a finals de 1988 o principis de 1989.

Depuració d'aigües negres

- Col·lector per la depuradora de Ripoll-Campdevànol. Les obres començaran aquest any, tot i haver-se esgotat els terminis fixats.

Sanitat

- "...el tema sanitari del Ripollès no està, ni de bon tros, resolt, pel que s'hauria de donar un tractament preferencial els propers anys".

A més d'aquestes accions concretes, hi ha una colla de temes els quals s'han tractat però sense arribar a conclusions vinculants:

- Preocupació per l'obertura del Túnel del Cadí.
- Aspiració d'obtenir amplada internacional per la línia Barcelona - La Tour de Carol.
- Enllaç Ripollès-Garrotxa per Vidrà, l'any 1991.
- Seguiment per tal d'obtenir Jutjat de 1.ª Instància a Ripoll.

INFORME DE LA COMISSIÓ DE TURISME

- Disseny del logotip del Ripollès.
- Edició de la Guia d'Hostaleria del Ripollès.
- Realització d'un video turístic. Presentació a la fira RODATUR-88.
- Projecte d'edició d'un fulletó comarcal. No realitzat.
- Assistència a les fires turístiques RODATUR-86, 87 i 88 amb unitat comarcal.
- Celebració de la 1.ª Diada Comarcal. Se celebrà el 24 de maig de 1987 a Torrelles de Llobregat ("Catalunya en miniatura"). Hi havia la pretensió de celebrar-la anualment i en un poble de la comarca cada vegada, però de moment el projecte està aturat.
- Projecte de trobar una frase-slogan. Aturat.
- Edició d'un fulletó per part d'Info Ibèrica, S.A. (finançat amb publicitat), en actual fase de preparació.

Aixó és una mostra del que es llençà a l'antic (?) abocador de Ripoll i arribà fins la riera de Les Llosses. Davant d'aquesta imatge és insultant manifestar que els residus no representen cap perill d'intoxicació. El Municipi de Les Llosses és força peculiar pel que fa al tema de les deixalles: en el seu terme hi ha l'abocador RIP-3 i va ser el primer a demanar els contenidors. Després de dos anys, aquests encara no han arribat. (Foto: J. Llimós)

Els abocadors

El dia 4 de desembre de 1986 es creà el "ConSORCI per a la protecció de l'entorn en les àrees Ripollès 1, 2 i 3". La promoció dels abocadors controlats és funció del Consell Comarcal però la gestió i control són pròpies del Consorci. El Ripollès, en el tema de les deixalles, s'ha dividit en tres àrees les quals posseeixen o haurien de posseir un abocador per als municipis que incloquin.

RIP 1	RIP 2	RIP 3
Campdevàrol	Sant Joan	Ripoll
Gombrèn	Sant Pau	Vallfogona
Ribes	Camprodon	Les Lloses
Campelles	Molló	Montesquiu
Queralbs	Llanars	Sant Quirze
Pardines	Vilallonga	Vidrà
	Setcases	Sta. Maria de Besora
		Sora

Els municipis de Planoles i Toses no hi són perquè tenen abocador i consorci propis. Això no obstant, hi ha la voluntat d'arribar a un acord per a la integració en un consorci únic. Així mateix, el municipi de Palmerola tampoc no apareix en cap àrea degut a la mínima producció de deixalles que resulta de 20 habitants disseminats en 6 cases de pagès. Finalment, el municipi de Sora, de la comarca d'Osona, aboca a RIP 3 per evidents raons de proximitat i, per tant, d'economia.

L'àrea RIP 1 no té construït cap abocador. Tot i les expectatives que hi havia en un principi, s'acaba de confirmar la manca de diners per a realitzar-lo. Les Valls de Sant Joan i Camprodon (RIP 2) tenen una incineradora a punt d'estrenar. Es per tot això que fins ara, tots els municipis de la comarca (menys Toses i Planoles) aboquen les seves escombraries a RIP 3 el qual acaba de complir un any de funcionament.

RIP 3

La instal·lació de l'abocador "Ripollès-3" és una de les 28 que es tenen previstes en el decret sobre Aprovació del Pla de Tractament de deixalles i residus sòlids urbans, d'origen no industrial, a les comarques de muntanya. Les despeses de construcció doncs, són cobertes en la seva totalitat per la Generalitat.

ABOCADOR CONTROLAT "RIP 3" - LES LLOSES

Extensió: 3 ha. (30.000 m.²).
 Temps d'utilització: 15 anys.
 Preu d'adjudicació de l'obra: 23.000.000 ptes.
 Contractista: Salvador Icart i Pujol (Campdevàrol)
 Director de l'obra: Miquel Casaponsa i Santanach.

L'abocador anomenat tècnicament RIP 3, està construït en el terme municipal de Les Lloses. El govern català ha subvencionat aquest ajuntament amb la quantitat de 2 milions de pessetes, per l'arrendament del terreny. L'abocador hi és per un termini de 20 anys des de la signatura del contracte (11 d'octubre de 1985). La comarca o els municipis que se'n serveixin han de pagar el preu d'explotació i el de manteniment. El servei d'explotació inclou la recollida i el transport de les deixalles, mentre que el de manteniment vol dir el treball de piconar-les i enterrar-les. El preu d'això és de 200 ptes. hab./any. Aquest preu s'apujarà tant bon punt entri en funcionament la incineradora de Sant Pau. Pel que fa al servei de recollida, és pràcticament impossible aconseguir un preu unitari a causa que cada municipi té el seu concessionari. A Campdevàrol, Gombrèn i Vall de Ribes, per exemple, hi ha un sol camió i la contractació es farà a través del consorci.

Per a la zona de RIP 2, es preveu la contractació per part del consorci, d'un concessionari per a cada vall amb un total de dos camions, els quals també serien propietat del consorci. La compra de la maquinària i d'altre material es divideix entre Generalitat (80%) i ajuntaments afectats (20%).

Un cop enllestida la seva construcció, l'abocador de Les Lloses patí alguns problemes de funcionament. Els camions no podien arribar-hi degut a la forta pendent i al terreny excessivament humit de la carretera. Com a solució es resolgué construir

una altra carretera amb un traçat nou, així com una rampa-tobogan perquè les escombraries arribessin fins el fons. La carretera costà 1 milió de ptes. que s'inclogueren dins les despeses de construcció. La instal·lació del tobogan s'elevà a 350.000 ptes., les quals se'n farà càrrec el concessionari si s'arriba a un acord en el termini d'explotació. Actualment, a l'abocador hi treballa una sola persona o moltes, segons com es miri. Joan Puigcorber és l'únic que hi treballa i, per tant, n'és l'encarregat, és el representant de l'empresa concessionària davant del consorci i, d'aquest, també n'és vocal donat que hi representa l'ajuntament de Les Lloses.

RIP 2

Les obres de construcció de la incineradora de Sant Pau començaren amb retard (novembre de 1986) a causa de la manca de contractista.

El preu de recollida en aquesta àrea es calcula en 2.000 ptes. família/any. No se sap encara el cost anual de manteniment, però segurament serà superior al de l'abocador degut a la complexitat tècnica i a la tria de deixalles que cal fer en una incineradora.

La construcció d'aquesta planta s'ha dut a terme tenint per exemple una de Castellterçol. Un cop enllestida però, hom s'adonà que la capacitat d'aquesta era només d'un camió/dia mentre que la de Sant Pau, en temps de vacances, hauria d'eliminar les deixalles d'uns quatre camions/dia. Això ha provocat un retard en la seva inauguració perquè ha calgut planificar una esplanada pavimentada a l'entrada de la incineradora. De moment encara no s'ha construït. D'altra banda, cal dir que la situació actual de la incineradora no és la que contemplava el projecte inicial. El trasllat s'ha fet a causa de l'excessiva proximitat a la carretera i degut, també, al vent que bufava en el primer indret escollit escampant el fum per una àmplia zona.

Un dels principals problemes que ha comportat el trasllat és la impossibilitat del subministre elèctric per culpa de l'elevat cost (9 milions). Així doncs, s'ha decidit d'instal·lar-hi un grup electrògen. Pel que fa a la planificació dels fums, hem de dir que la Direcció General del Medi Ambient ha aconsellat la col·locació d'un filtre "cicló", el qual ja hi és.

INCINERADORA "RIP 2" - ST. PAU DE SEGÚRIES

Preu d'adjudicació de l'obra: 25.256.000 ptes.
 Contractista: CYMPO (Ribes de Freser).
 Director de l'obra: Joaquim Capdevila i Bassols.

CONSORCI PER A LA PROTECCIÓ DE L'ENTORN EN LES ÀREES RIPOLLÈS 1, 2 I 3

Respecte del Consorci, podem dir que els seus estatuts preveuen la figura del gerent les atribucions del qual són la inspecció i control directe de la direcció i les instal·lacions de l'entitat. Aquesta figura però, no s'ha creat i les seves funcions les duu a terme la Comissió Permanent. Cal dir que el control que hi ha hagut fins ara és més aviat escàs. Les deixalles no es pesen a l'entrada de l'abocador, tal i com aconsella el projecte de construcció per a poder fer un seguiment de la producció de residus sòlids urbans. Al costat d'això, tampoc no s'ha fet el sanejament i clausura dels abocadors incontrolats existents actualment. Si a aquests no s'eliminen definitivament, penso que restarà oberta la possibilitat de nous atemptats com el que no fa gaire protagonitzaren els residus de can Riera i l'ajuntament de Ripoll a la riera de Les Lloses.

President: Sr. Jaume Vila
 Vicepresident 1.er: Sr. Xavier Soy (rep. Generalitat)
 Vicepresident 2.^{on}: Sr. Pere J. Piella
 Vocal Àrea 1: Sr. Juncà (Campdevàrol)
 Vocal Àrea 2: Sr. Isern (Llanars)
 Vocal Àrea 3: Sr. Piella (Ripoll)

ENTREVISTA AMB EL SR. EUDALD CASADESÚS, PRESIDENT DEL CONSELL COMARCAL DEL RIPOLLÈS

PREGUNTA: En quina situació troba el Consell comarcal?

RESPOSTA: No t'ho puc dir perquè encara no m'he trobat amb en Jaume Vila. Fonamentalment no ho sé perquè no em semblava ètic informar-me'n abans d'ésser elegit president. En qualsevol cas, sé que hi ha unes necessitats socials i que, per exemple, a través del Consorci s'ha tractat el tema dels abocadors. Però no sé ni tan sols la situació de la gent que treballa dins el Consell.

P: Té un programa definit o algunes línies bàsiques d'actuació?

R: Primer de tot cal una tasca d'organització interna a partir d'una infraestructura mínima que ja està marcada. Es a dir, un gerent, un parell d'administratius i un secretari, que és normalment el d'un ajuntament —encara que això canviarà i el secretari del Consell tindrà la mateixa categoria jurídica que el del municipi més gran de la comarca.

També calen un tresorer i un interventor.

Hi ha doncs, una primera fase de consolidació i organització interna, tot i que és força difícil organitzar una cosa quan encara no en saps el pressupost disponible. La quantitat que ha vingut de la Generalitat s'ha destinat a coses materials com poden ser el local.

A part d'això, hi ha una colla de línies que a la comarca s'han de tenir en compte. Els Consells Comarcals han de donar suport jurídic, tècnic i

econòmic als ajuntaments, sobretot els més petits. Aquesta pot ser la primera acció i, tal vegada, la més fàcil de posar en marxa. Ho dic perquè, en l'aspecte tècnic, hi haurà segurament un conveni amb la Diputació la qual cedirà diners als Consells i es possibilitarà aquest assessorament tècnic. Trobar un arquitecte, per exemple, no és pas senzill perquè treballar en un Ajuntament i al Consell Comarcal comporta incompatibilitat. Això vol dir que se l'ha de pagar molt bé i l'Administració té uns barems que no ho permeten.

Una altra qüestió, que per a mi és molt important, fa referència al repte de la promoció econòmica del Ripollès. La nostra oficina no pot crear empreses però convé una oficina que informi, promoció i dinamitzi aquest aspecte.

Finalment, cal no oblidar l'herència del Consell Comarcal de Muntanya. El Pla Comarcal ja s'ha tramès al Departament de Política Territorial i d'Obres Públiques amb les al·legacions dels diferents ajuntaments. En aquest sentit, tinc ganes de crear una comissió que, una vegada aprovat el pla d'actuació, faci un seguiment exhaustiu de les possibles inversions en el Pla Comarcal.

P: Els interessos del Consell Comarcal poden entrar en conflicte amb els d'alguns ajuntaments?

R: Mira, això pot passar però espero que no passi. Segons la Llei d'Organització Territorial, qualsevol cosa que pugui afectar a un o més municipis s'ha de consultar als alcaldes. També cal dir que aquests tenen veu però no pas vot. Una de les coses que s'han de fer és una mena de comissió d'alcaldes, un òrgan que permeti de convocar-los i conèixer el seu parer. Penso que el Consell en cap moment ha de prendre autonomia als municipis sinó que els ha d'ajudar.

Una de les funcions que hauria de tenir el Consell és la d'apropar més l'Administració a "l'administrat". Catalunya coneix més bé els seus problemes que no pas Madrid, i penso que la comarca també coneix millor els seus problemes que no pas Barcelona, i el municipi més que no la comarca. Tot el que sigui entrar en el trinomi: Generalitat - Comarca - Municipi, ha de servir per a fer desaparèixer les estructures que hi ha pel mig.

P: Quina és la seva opinió sobre temes específics com sanitat, turisme, ensenyament,...

R: La sanitat suposa una preocupació important. Primer cal consultar els municipis, saber quin mapa sanitari vol la comarca i, a partir d'aquí, intentar que s'assoleixi. Això cal fer-ho mirant de no perdre l'especificitat que es donava a les comarques de muntanya les quals necessiten d'uns altres models d'inversió. La nova divisió comarcal em fa por en el sentit que ens posi a tots en el mateix sac. I

no només en el tema sanitari sinó en general. Pel que fa a coses puntuals, crec que és molt important potenciar al màxim l'hospital de Campdevànol i no oblidar la qüestió del servei d'urgències. A la comarca hi ha uns pobles que, per diverses raons, poden quedar aïllats i ens cal un bon servei d'urgències.

Pel que fa al turisme, jo no veig clar pensar-lo com alternativa a la indústria. Com a complement sí, com a substitut no.

Un altre tema és l'ensenyament. Si s'arriba a posar en marxa la reestructuració hem de tenir molt clar quins nivells ens convé tenir a tots els pobles, hem de saber quins tipus de centre convenen. En aquest sentit, el Consell pot tenir una funció d'organització i planificació.

Un altre problema, i conseqüència de tot aquest dèficit, és la descapitalització cultural. Si féssim una estadística sobre la gent que té estudis superiors a la comarca quedariem força parats. Hi ha persones que han nascut aquí, s'hi han format i donen el que tenen a fora. S'hauria d'intentar recuperar-les o, al menys, que les que ara surten no se'n vagin. Jo havia pensat en la possibilitat de fer una mena d'Universitat Nacional a distància. També si aconseguíssim de tenir el Jutjat de 1.ª instància a Ripoll, automàticament una sèrie de gent veurien la necessitat d'instal·lar-se aquí. Al País Basc, per exemple, colles de nois amb la carrera acabada, fan concerts amb entitats bancàries per a formar petites societats. Són gent que investiga i fa coses com programes per a determinades màquines de càlcul numèric. Tot plegat podria ser un inici perquè la gent trobés un lloc i s'anés quedant.

P: Respecte del Consell que ara neix, es mantindran les comissions informatives de l'antic Consell Comarcal?

R: No t'ho puc dir perquè encara estem fent l'organigrama. Mira, el que jo no vull fer és 12 comissions. Voldria que hi hagués quatre àrees, d'una manera molt semblant a una organització que m'agrada molt i s'ha fet a l'Ajuntament de Ripoll. Dintre de cada àrea podria haver-hi tres o quatre caps visibles, els que tinguin més temps, més dedicació i siguin més vàlids. També s'hi podrien crear una mena de subcomissions. No et puc dir quines perquè fa massa poc que hi sóc i n'haig de parlar amb més gent i amb els altres grups polítics.

P: El fet que el nou Consell tingui menys membres repercutirà en la seva eficàcia?

R: No ens enganyem. Abans hi havia dos representants de cada poble, però eren set o vuit les persones que formaven el consell executiu, i d'aquests es podrien comptar amb els dits d'una mà els que realment feien la feina.

P: Vol dir això que la nova composició és la més vàlida?

Sr. Eudald Casadesús i Barceló, president del Consell Comarcal del Ripollès. (Foto: E. Picas)

R: En aquest tema no voldria entrar-hi perquè les lleis ja tenen l'organisme competent per el·laborar-les, que és el Parlament.

Bé, parlem en primer lloc d'operativitat. El que està clar és que un Consell Comarcal amb 48 persones d'operatiu no ho és. Representativitat, estic d'acord en què molts municipis no tenen cap representant i Ripoll en té tres, igual que Camprodon i Sant Joan. Però torno a dir el que ja vaig dir en el meu discurs, si la mentalitat del conseller comarcal és la d'anar a estirar pel seu poble malament. Ara, si es vol actuar com a conseller, he d'oblidar que jo soc conseller de Ripoll i en Pere Jordi que n'és l'alcalde. Si la gent assumeix això i arriba a creure en aquest òrgan de representació que permet d'intervenir a tots els alcaldes, jo penso que és molt més operatiu. S'ha de lograr que, amb els membres que hi ha ara, tota la comarca hi sigui representada.

P: De la mateixa manera que els consellers han d'oblidar de quin municipi són, podran oblidar de quin partit són?

R: Aquí hem de ser realistes. Això, vulguis o no, passa amb totes les coses de la vida. Que aquesta component política hi sigui és molt difícil d'evitar. Amb la manera de ser que jo tinc, i això ho tinc molt clar, la gent que sigui conseller i pensi de manera fixa que pertany a un partit també s'equivoca. Primer sóc de la comarca, i si això representa tenir un enfrontament amb qualsevol departament de la Generalitat, no dubtis que hi serà. Es una línia que sempre l'he mantinguda i més la penso mantenir ara com a president.

P: En qualsevol cas, creu bo que la majoria del consell sigui del mateix

color que el partit que mana a la Generalitat? Pot afavorir això?

R: La resposta que et podria donar és una resposta que té a veure amb la pròpia personalitat humana. Jo crec que si la gent diguéssim allò que pensem i dialoguéssim, l'ideal seria una majoria absoluta d'un sol partit, sempre i quan aquest estés suficientment obert al diàleg perquè tot fos consensuat i tingués la força de tirar-ho endavant. Cada persona és un món, tothom vol dir-hi la seva i des d'una determinada òptica i a vegades resulta que estàs discutint 500 vegades el mateix problema.

Penso que tampoc és tan dolent reconèixer que l'altre té raó i en sap una mica més que tu. Però aquesta no és la dinàmica que porten els partits polítics d'arreu. Es tanquen en banda, van a la seva, només pensen en contrarrestar l'opinió de l'altre, mai en si té raó o no.

P: Continuarà essent la línia Barcelona - La Tour de Carol, una reivindicació cabdal pel nou Consell?

R: Per descomptat que sí, aquesta línia no es pot deixar de banda. Però aquí ja m'he fet un embolic i ja no sé ben bé el que demana la gent. Barregen el TGV amb la línia d'amplada europea. Aquí, que ens posin un TGV, primer no ens interessa i després, és gairebé impossible per la pròpia estructura geogràfica de la comarca. L'important és que la línia es potenciï i els trens que hi hagi vagin bé.

CONSELL COMARCAL DEL RIPOLLÈS

President:
E. Casadesús (CiU, Ripoll)

Vicepresident 1.er:
F. López (CiU, Ribes)
Vicepresident 2.^{on}:
J. Basora (CiU, St. Quirze)
Altres membres:
M. Palau (CiU, Campelles)
R. Juncà (CiU, Campdevàrol)
D. Pairó (CiU, Camprodon)
J. Font (CiU, Gombrèn)
A. Mestres (CiU, Camprodon)
B. Martí (CiU, Ripoll)
A. Freixa (CiU, Sant Joan)
J. Vila (CiU, Sant Pau)
A. Giralt (CiU, Vilallonga)
R. Roura (CiU, Vallfogona)
Ll. López (PSC-PSOE, Campdevàrol)
B. Badà (PSC-PSOE, Camprodon)
P. J. Piella (PSC-PSOE, Ripoll)
F. Solé (Independent, Llanars)
J. Barceló (Independent, Ribes)
J. Bassaganya (UPM, Sant Joan)

Personal

Gerent: Miró Ayats
Secretari: A. Pallès (provisional)
2 assistents socials (continuen)
1 auxiliar administratiu (continua)
1 administratiu
(en fase de negociació).

El passat dia 15 d'abril es reuní per primera vegada, el Consell Comarcal del Ripollès. A l'espera de futures comissions específiques, s'acordà crear-ne tres d'àmbit general: una de comptes, una per la redacció del programa d'actuació i una altra per a la redacció també, del reglament orgànic comarcal. Les reunions del Consell seran bimensuals.

NOTA: Aquest article es complementa amb "La llei d'Alta Muntanya" de M. Roqué, TALEIA n.º 1, Juny 1985.

TOT CUINA

Senyora: Tot el "menatge" d'una cuina a la vista: **FÀCIL**

Senyora: Si ens visita veurà que li farem més fàcil el seu treball a la cuina: **ÚTIL**

Senyora: Tots els nostres articles són de primera qualitat: **GARANTIA**

A més **TOT CUINA** els ofereix un extens assortiment de quadres de totes menes.

Ens trobem al Carrer Pare Colí, 3 - RIPOLL

CAFÈ

Un dels cafès històrics de la comarca, amb activitat ininterrompuda des de principis de segle, ha canviat la fesonomia.

Perquè els ambients més diversos puguin seguir fent ús de l'extens assortiment de possibilitats que ofereix, com ara són:

esmorzars, premsa variada, vermut, carajillus, copes, butifarra, canari, dòmino, més copes, parxís, bona música, aperitius, berenars, sopars, més carajillus, encara més copes i per acabar apassionants tertúlies ressoponades, fins on la llei ho permeti.

EL CAFÈ DE TOTHORA

EL MARRO, MARRO... I EL CAFÈ, CANAULES

EXPOSICIONS MENSUALS D'ARTISTES DE LA COMARCA

X I N A

TONI CODINA

FOTOGRAFIES

del 7 al 31 de juliol

**Plaça Nova (Dels Carros) - Peixeteria, 10
Tel. 70 00 00 - R I P O L L**

La baronia de La Guàrdia

per Antoni Llagostera

Si bé el més important senyor feudal del Ripollès fou l'abat del monestir de Ripoll, no tot el territori que abarca avui la comarca el tenia com a únic senyor alhora que tenia possessions a diferents contrades de Catalunya.

Els monestirs de Sant Joan de les Abadesses, Camprodon i els senyors de Mataplana, Besora i de La Guàrdia, per exemple, tenien també jurisdicció sobre parts importants del territori del Ripollès.

De tots ells, són els senyors del castell de La Guàrdia els menys coneguts. Si bé tenen un paper rellevant en la història de la Catalunya comtal fins el segle XIV, el nivell de coneixença del seu nom no ha estat tan alt com el dels eclesiàstics, els hereus del comte Arnau o del fundador de Sant Miquel del Fai.

L'oblit que han patit els senyors de La Guàrdia és però acompanyat, adjunta desgràcia, pel desconeixement popular del feu a domicili d'aquests importants senyors feudals del Ripollès (1).

Aquest oblit d'un aspecte de la història del Ripollès no és pas degut, nogensmenys, als Saguàrdia, cognom que prengueren els senyors del castell de La Guàrdia, ja que estan presents en la història de Catalunya com a personatges rellevants, com a bisbes, trobadors i guerrers-polítics.

Explicar l'esdevenir del senyoriu de La Guàrdia de Ripoll té però també relleu ja que el que era baronia en aquells moments fou comprada l'any 1363 pel monestir de Ripoll al rei Pere III, i va esdevenir l'abat no sols senyor eclesiàstic del terme, sinó també ple senyor feudal.

El senyoriu territorial de l'antic castell de La Guàrdia de Ripoll, per tenir una apreciació del seu abast i extensió, comprenia els actuals termes d'Alpens (Osona) i de Les Llosses (Ripollès), ocupant una considerable extensió de terrenys a les dues vessants de la serra de Puig Cornedor.

La importància de l'adquisició feta el segle XIV pel monestir de Ripoll pot ser valorada si s'explicita que la baronia de La Guàrdia fou la més gran de les possessions dels abats ripollesos.

Ubicació del castell de La Guàrdia de Ripoll

La concreta ubicació del castell feudal que controlava tot el senyoriu de La Guàrdia és, segons diu Antoni Pladevall a la "Gran Enciclopèdia Catalana" (2), "sota l'ermita de Santa Margarita de Vinyoles" i afegeix a la "Gran Geografia Comarcal de Catalunya" (3) que les restes "es troben al mas El Castell, en un petit puig de la serra de Santa Margarita, al sud de la vall, sota el santuari de Santa Margarita de Vinyoles".

D'altres han esmentat com a possible lloc d'ubicació del castell de La Guàrdia la penya del Roquer, mític lloc on, segons Pladevall, existia una

fortalesa, depenent del castell de La Guàrdia, "dita La Roca de Baborers, que assegurava la defensa de la vall de Les Llosses" i de la que "en resten només les pedres de la base d'una torre i murs, i en el collet per on s'accedeix, les restes de la capella de Sant Salvador de Baborers" (4).

En la guia "Ripollès. Les comarques de Catalunya" (5) es diu, per exemple: "Restes d'una const. de defensa dalt del Roquer (cast. de La Guàrdia?)", encara que abans, en la introducció al municipi de Les Llosses, diuen que era un lloc de defensa depenent del castell de La Guàrdia "les restes del qual es troben al mas del Castell, en un petit puig de la serra de Sta. Margarida, al Sud de la vall, sota el stri. de Sta. margarida de Vinyoles", i més endavant diuen, "el Castellot. Restes que podrien ésser del cast. de La Guàrdia del Ripollès. Situat prop de Sta. Margarida de Vinyoles.

Puig de Sta. Margarida de Vinyoles amb el Santuari, i en un replà, el mas el Castell, on es diu que hi hagué el Castell de La Guàrdia de Ripoll. (Fotografia: Antoni Llagostera).

El llibre corresponent al Ripollès "Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya", on també hi col·labora, entre d'altres, Antoni Pladevall, ubica també el castell de La Guàrdia en "un petit puig, a 1.150 metres alt, al sud del terme", tot afegint que "només en resten bases de murs, en pedra ben tallada, entorn del mas en ruïnes del Castellot, dit abans mas Castell, que fou construït el segle XVIII aprofitant pedres provinents de l'antic castell" (6).

Tots aquests apunts no fan sinó, pel que es pot veure fent una anàlisi comparativa, transcriure la indicació feta per Cèsar August Torras en el seu volum del Ripollès de les guies itinerari del Pirineu català (7). "Un xic al dessota del Santuari en l'indret que dona a la vall de Sora, hi ha'l Castellot a on s'hi noten encara les esmicolades ruïnes del castell de Guàrdia de Ripoll, que ve citat en molts antics documents".

Però malgrat aquestes indicacions sobre la ubicació del castell de La Guàrdia, malgrat la seva unanimitat, sembla poc versemblant aquesta localització. Jo m'atreveixo situar dit castell al lloc precís on avui hi ha el santuari de Santa Margarida de Vinyoles.

La nau romànica, quasi descoberta avui amb la restauració del santuari i que forma part del cos actual de l'edifici, n'era segurament un element, com també cal esmentar com a possibles restes del castell de La Guàrdia les pedres que donen vista pel costat sud d'aquest cim de 1.216 metres. Em refereixo a la construcció de paret on hi ha ara la cisterna i que forma l'angle sud.

L'edificació romànica avui closa dins l'edifici del santuari "d'època romànica tardana" i de la que "en resta el cos que s'allarga per darrera el santuari actual, amb un portal de dovelles mitjanes i una finestreta d'arc de mig punt" o com diu Josep M. Gavin "construcció romànica" (B) dona peu a pensar en l'existència d'una edificació important al cim de Santa Margarida de Vinyoles datat en aquesta època.

El lloc on ara és situat el santuari de Santa Margarida de Vinyoles es un lloc de fàcil defensa i una talaia d'immillorable vista, des d'on s'albira, al sud, el Lluçanès fins el castell de Besora i la torre de guaita de Torelló i part de la plana de Vic i la vall del Ges, així com, pel cantó nord, la vall de Les Llosses i una ampla zona muntanyosa del Berguedà i el Ripollès.

La ubicació del castell de La Guàrdia al mas Castell, que té sols vista al sud i una posició subordinada al puig principal de la serralada, el fa un lloc poc recomanable en cas d'haver de defensar-lo. El nom del mas és potser, més fruit de la seva proximitat al castell, construcció posterior, com ja s'ha esmentat, o edifici subordinat a ell.

Els castells eren lloc de defensa i

Detall del santuari de Sta. Margarida de Vinyoles. (Foto: Antoni Llagostera)

de talaia. Sols la ubicació del castell de La Guàrdia al santuari de Santa Margarida de Vinyoles no trenca la comunicació visual existent entre, per exemple, el Catllar de Ripoll, el castell de Besora i d'aquest, al d'Orís o Llaers.

Si castells, no sols cases fortes, tan superbs com Besora, Llaers o Orís tenen una ubicació tan preclara, no podia ser menys i sembla lògic pensar que un castell de tanta anomenada, que fou seu d'uns senyors que deixaren forta empremta en la història de Catalunya, tingués també una ubicació estratègica.

Salvador Ginesta, en el seu llibre "La Comarca del Ripollès" (9) diu que "prop de Santa Margarida de Vinyoles es troba una casa abandonada anomenada el Castellot, que sembla que fou edificada a l'indret on existia l'antic castell de Guàrdia de Ripoll, que havia pertangut al comtat de Besalú. Alguns vestigis de murs devien provenir del castell que en el decurs del temps passà a possessió de les famílies de Saguàrdia..."

Daniel Pi, en "Santuaris Muntanyencs del Ripollès" diu per altra banda que "diuen que Santa Margarida potser era, originàriament, la capella del castell de La Guàrdia de Ripoll, del qual hom té notícia que ja existia l'any 1017, dintre del comtat de Besalú. Concretament, a sota i a curta distància, s'hi troba la masia del Castell o el castellot, lloc localitzat com el del seu emplaçament (10)".

Lluís Almerich, finalment, en "Els Castells de Catalunya" dona pocs detalls nous a tenir en compte (11).

Vet aquí doncs l'estat de la qüestió: tenim situat un castell de gran anomenada en un lloc poc adient. Els que donen la ubicació com un fet no sembla pas que tinguin arguments

arqueològics profunds i, per altra banda, tota la lògica estratègica fa pensar en un castell en un lloc més altaner, del qual el santuari de Santa Margarida de Vinyoles o el mas Castell no en són més que hereus.

Del comtat de Besalú als Pinós

El castell de La Guàrdia de Ripoll i els seus castlans ocupen un bon lloc en la història de la Catalunya feudal.

"És esmentat ja el 1017, fins el comtat de Besalú; el senyorejà la família Guàrdia o Saguàrdia, coneguda des del 1061" (12). Era comte de Besalú Bernat Tallaferro, i abatbisbe de Cuixà, Ripoll i Vic, Oliba.

D'aquesta dependència al comtat de Besalú en resta el fet de Guillem II, "El Tró", nét de Tallaferro i comte de Besalú, la "primera actuació pública (any 1054), la trobem en el conveni amb el comte de Barcelona. Es compromet a tornar-li els castells de Finestres i de Colltort —que l'altre reivindicava per donacions dels avantpassats— i li diu que l'ajudaria en tot i pertot. Fins l'extrem d'afirmar que es casaria amb la seva cunyada. En el tracte, malgrat d'empenyorar-hi el castell de La Guàrdia (situat a la serra de Matamala) —indret de Les Llosses— i que el de Barcelona oferís un dot llaminer, va haver-hi incompliment de pacte i violació de dominis territorials" (13).

En un article recent, ja citat, sobre Les Llosses (14) es diu que "l'any 1056 és empenyorat al Comte de Barcelona i hi figura ja un Raimundi Bernardi de ipsa Guardia, com un dels testimonis de les esposalles del comte barceloní Ramon Berenguer I Almodis".

El 1092, Pierre Bonnassie, en el seu clàssic llibre "Catalunya mil anys enrera" (15), esmenta un magnat, Bernat Trasver de Benavent, que llega un seguit de castells entre els quals s'anomena La Guàrdia. És el nostre castell de La Guàrdia de Ripoll?

En el mateix article es diu que "fou més tard, el 1095, quan Arnau (previàment Arnau Ramon, fill del castlà Ramon Bernat) al 1054 subscriu l'escriptura de donació feta pel comte Bernat de Besalú al monestir de Ripoll. En aquests moments, començaments del segle XII, els dominis del castell de La Guàrdia es localitzaven a la Cerdanya, la Plana de Vic, la Vall del Llobregat, el castell de Montfalcó (Manresa), amb possessions esparses al voltant de Barcelona".

Sobre la base no especificada dels llibres ressenyats a la bibliografia, els autors de l'article continuen dient que "el 17 d'agost de 1177 Pons i el seu germà Raimon de la Guàrdia, casat amb la marquesa de Montequiu, aproven una transacció feta en els termes de llur feu situat a la parròquia de Sant Esteve de Vallespirans, en un lloc dit "Masdeu" (Maideu?). Quatre anys abans, aquest Raimon de Guàrdia reconeix usurpar drets

que corresponien al monestir de Ripoll. Entenem que són aquests anys, segle XII, els de més puixança per la família de la Guàrdia, lamentem, però no tenir més informació sobre els termes de les seves possessions pel que fa a Les Llosses i rodalies. Malgrat tot ens aventurarem a pensar que aquestes eren extenses segons ens diu aquest mateix document del 1177: "...scilicet in Tremolosa, Loces, in Puigmal". Tremolosa és situat a l'actual parròquia de Sant Martí de Vinyoles, Loces (Les Llosses) i Puigmal que es troba sobre Puigbò (Gombrèn)".

I continuem afegint que "a partir d'ara, assistim a la venda de terres i fins i tot la pèrdua del Castell per part de la família de la Guàrdia. El testament de Ramon de la Guàrdia data del trenta de maig de 1179. Va morir sense descendència mascle, la qual cosa implicà, més tard, la pèrdua de la casa. A les seves tres filles, Guillelma, Berenguera i Estefania, deixà les possessions de la Guàrdia ("amb tots els seus termes i honors de Bages"), el castell de Montfalcó i "totum honorem quem habeat in certaria" respectivament. Aquestes filles, segons manà el mateix testament, foren posades sota la tutela del seu oncle Ponç".

D'aquests primers Saguàrdia, el més conegut fou aquest Ponç de La Guàrdia (1140 aprox. 1190), cavaller i trobador, que el 1171 intervingué en l'expedició del rei Alfons I contra Conca. Residí a la Cort del monarca entre 1181 i 1183. "S'han conservat nou composicions seves de caràcter amorós amb abundants llocs comuns trobadorescs però d'una gran riquesa mètrica i amb notables encerts poètics (entre d'altres, un destacat comiat a Catalunya)" (16), escrit segurament durant el seu viatge-razzia a Conca.

D'ell "ens n'han arribat nou cançons, adreçades a la Marquesa d'Urgell, molt celebrada per d'altres trobadors, el nom de la qual amaga amb el senyal "On-tot-mi-platz". Són de caràcter amorós, amb un estil entre senzill i preciós. Cada una presenta un estrofisme diferent i el de sis és únic en la lírica provençal. Contenen alguns llocs comuns trobadorescs però també hi ha encerts i algunes notes originals (17)".

"És aquest mateix Ponç que l'abril de 1187, cedeix el mas de Cosp (a la parròquia de Sant Julià de Cosp, terme de Borredà), al monestir de Santes Creus. Tres anys més tard, el castell passa a poder de Bernat de la Portella (La Portella, terme actual de la Quar) per haver-se casat amb Guillelma, tal i com disposava el testament de Ramon de la Guàrdia (18)" i on es diu que llegim que el castell "divitur cum termino de Luçano".

També hi ha un Guillem de Guàrdia com a castellà del castell d'Artès que pertanyia al bisbe de Vic l'any 1199.

La notorietat i poder d'aquest Guillem de Guàrdia queda patent quan s'indica que sota el seu govern "hi havia diversos castellans menors, que havien d'acompanyar Guillem quan el bisbe proclamava una crida. Eren tan lluny però del comandament real del bisbe que s'anomenaven castellans de Guillem (19)" o, quan és mencionat l'any 1173, quan Alfons I establí a Fondarella les primeres constitucions de Pau i Treva que afectaven tot l'àmbit territorial català, al costat dels Montcada, Cardona i Cabrera (20).

Els Saguàrdia

A mitats del segle XIII fou senyora de La Guàrdia de Ripoll Esclarmonda de Canet († aprox. 1290), per dot de matrimoni amb Galceràn IV, "El Vell", baró de Pinós, que pel seu testament sabem que era senyor del Castell de La Guàrdia (21).

Tingueren cinc fills legítims anomenats Rosa, Ramon de Saguàrdia, Elisenda, Berenguera i Galceràn V, "El Jove", que heretà Pinós.

L'hereu Ramon de Saguàrdia es casà amb Tomasa de Saportella, amb qui tingué quatre fills: Ramon, que fou cavaller del Temple, Ponç de Saguàrdia, Marquesa i Ricsenda.

Ponç de Saguàrdia, que no cal confondre amb el trobador, va casar-se amb Timbor de Canet. El matrimoni tingué set vegades descendència Ramon, Galceràn, Guillem, Marquesa, Esclermunda, Maria i Joana.

Cal dir que el Canet esmentat és el del Rosselló i no el del Maresme. Cal pensar que els contactes entre els senyors de Canet i La Guàrdia eren freqüents degut a l'àvia ja que aquesta Timbor era filla de Guillem de Canet, germà hereu d'Esclermunda, esposa del Pinós. A més, cal fer esment que Ripoll i el bisbat d'Elna (Rosselló) han estat sovint relacionats per bisbes i abats.

Però més enllà d'aquest ràpid repàs a l'arbre geneològic (consultable als gràfics), aturem-nos una mica en els principals personatges de la nissaga.

Galceràn de Pinós, dit "El Vell", era senyor de molts castells a banda i banda dels Pirineus. Valmanya, Tàrregas, Gaià, Sant Jaume, L'Espà, Gòsol, Saldes, Querforadat, Llo, Gisclareny, Alguaire, Alebsa, Lillet, Taltèul i Fórnols, així com La Guàrdia i la baronia de Pinós eren senyories amb capital a Bagà.

Galceran de Pinós prengué part en la conquesta de Mallorca i potser també en la de València, durant el regnat de Jaume I. Com a senyor feudal important que era, participà també en les guerres nobiliàries entre els Urgell i els Castellbó, entre els Montcada i Jaume I i els comtes d'Urgell i Foix.

De Ramon Saguàrdia en tenim poques dades. Va morir aproximadament el 1277, data que coincideix

amb la del seu pare. Sembla que fou "veguer del rei en les parts de Camprodon i Olot, el 1257, i confià la sotsvegueria a Guillem Bernat de Vallespirans (22). Aquest Ramon de Guàrdia és, segurament, el signat de l'acte de l'assemblea que Pere I reuní a Barcelona l'any 1200 per tornar a ampliar la Pau i Treva (23).

Fill probable de Ramon Saguàrdia és Berenguer de Saguàrdia, "parent pròxim de la reina Elisenda de Montcada. Era canonge d'Elna i de Barcelona. Fou elegit bisbe de Vic el 1306. Augmentà l'esplendor del culte i inicià el toc de l'Àngelus a la catedral. El 1315 cedí al rei el domini de la part episcopal de la ciutat de Vic, que els bisbes posseïen des de l'any 890. També cedí el domini dels castells i termes de Montbui, Tous i l'Espelt. Celebrà un notable sínode el 1318 i començà la construcció del claustre gòtic de la catedral. Morí a la casa Cervelló de Barcelona, on havia anat per entrevistar-se amb el rei. Fou enterrat a la catedral de Vic" (24). Morí l'any 1328.

Ponç Saguàrdia, féu millorar de manera apreciable el patrimoni dels saguàrdia ja que amb el seu matrimoni esdevingué senyor de Canet. Però també, vet aquí, fraguà la desgràcia dels Saguàrdia, que pel que sembla acabaren desposeïts del patrimoni nadiu.

El senyor de La Guàrdia va participar en la frustrada croada de 1269 de Jaume I el Conqueridor a Terra Santa i fou dels pocs, juntament als fills naturals del rei, Ferran Sanxes de Castro i Pere Ferrandis, i Galceran de Pinós i altres cavallers catalans i aragonesos, que va arribar a Sant Joan d'acre després de la tempesta que va dispersar l'expedició (25).

Ponç lluità també contra el rei, com Galceran, participant a l'atac contra l'infant Pere que viatjava a París (1275).

Degut a la partició del reialment entre els fills del conqueridor, Ponç passà a ésser vassall de Jaume II de Mallorca pels béns que heretà també de l'àvia Esclermunda de Canet (Castell de Llo).

En les revoltes nobiliàries contra Pere El Gran, Ponç Saguàrdia està entre els nobles sublevats. Així l'any 1278, en la pugna entre el bisbe d'Urgell i el comte de Foix, Roger Bernat, i el comte Alvar d'Urgell, el rei Pere s'adreça als senescals de Carcassona, Narbona, Miralpeix i al comte de Pallars, al vescomte de Rocafort, a Galceràn de Pinós, a Ponç Saguàrdia i d'altres perquè s'abstinguin d'auxiliar al comte de Foix contra el bisbe (26).

Així, el 3 de juny de 1278, a la convocatòria, de Lleida estant, de l'exèrcit i del dret que el Rei tenia de postat dels castells, els rebels, Ponç Saguàrdia entre ells, li trameten llur deseiximent.

L'enfrontament arriba a la seva fi el primer d'agost amb un conveni entre

el rei Pere i el comte de Foix, el més important i poderós dels barons que encara mantenien la rebel·lió.

No tenim coneixement de la participació de Ponç Saguàrdia en la revolta de 1280, però el fet que Jaume II de Mallorca estigui aliat amb els rebels i Ponç Saguàrdia sigui per matrimoni amb Timbor, el senyor de Canet, fa molt possible que hi participés.

No tenim coneixement, tampoc, de la seva presència entre els assetjats a Balaguer, però és previsible que si no restés "en captivitat durant una anyada amb els béns confiscats" (27), estigués al costat de Jaume II de Mallorca.

Era governador de Mallorca quan tingué lloc l'expedició d'Alfons El Liberal contra l'illa (1285); capitulà i se n'anà a Cotlliure, on fou tanmateix ben rebut per Jaume II de Mallorca". Morí cap l'any 1300 (28).

Amb la mort de l'hereu Ramon, l'any 1313, heretà el patrimoni Guillem de Saguàrdia i de Canet, "serví al rei Sanç I de Mallorca, que l'envià com a embaixador a Jaume II d'Aragó quan aquest es preparava a conquerir l'illa de Sardenya (1321). Era el conseller favorit del sobirà, que erigí les seves senyories en vescomtat de Canet el 1321 i el designà com a tutor del seu nebot, el futur Jaume III de Mallorca. Però morí pocs mesos abans que el seu sobirà" (29) (1324?)

Durant aquests esdeveniments, el senyoriu de La Guàrdia fou elevat a la categoria de baronia.

Aquest Guillem de Canet havia participat en l'atac contra l'infant Pere. Amb la rendició del comte d'Empúries "altres nobles i cavallers que havien volgut aprofitar l'absència de l'infant per a fer mal als seus amics i seguidors reberen ara el corresponent guardó. Fou el cas de Guillem de Canet, Arnau de Corsaví, Ponç Saguàrdia i d'altres que havien atacat les terres de Guillem de Castellnou, un dels barons que havien acompanyat l'infant en el seu viatge a París, un dels seus consellers. Encara (l'infant ja havia tornat i era pel maig de 1275) li assetjaven el castell de Montboló. Però l'infant hi acudí amb un cos expedicionari. Partint de Barcelona, per Figueres, va anar a Ceret. D'allí, en plena nit, per un camí inusitat, seguit dels expedicionaris, va avançar sobre Montboló. Ja era jorn clar quan hi arribava. I anava a caure damunt les tendes de l'host enemiga, acompanyat d'una vintena de cavallers, quan trenta cavallers armats van sortir-los a l'encontre. Mentre feria abrivadament, els contraris van trencar-li la seva llança, va posar mans a l'espasa i va repartir tals cops, que va abatre En Ramon Roger, germà del comte de Pallars, i féu presoner En Guillem de Pinós ensems amb set cavallers. Sols Guillem de Canet va merèixer la gratitud de l'infant, perquè va decantar-se de la lluita, tot dient que no volia combatre contra el seu senyor. Així ho afirma Desclot, i en la seva prosa es transparenta el poema joglaresc que

li serveix de base:

Mas En Guillem de Canet
 —sempre que viu l'enfant,
 se partí dels altres
 —es estirà a una part;
 e dix que ell no vendria
 —ab armes contra l'enfant,
 qui era son senyor: —per què
 l'infant li'n sabé grat".

És còpia de la crònica de Muntaner, del seu capítol XXVI (30).

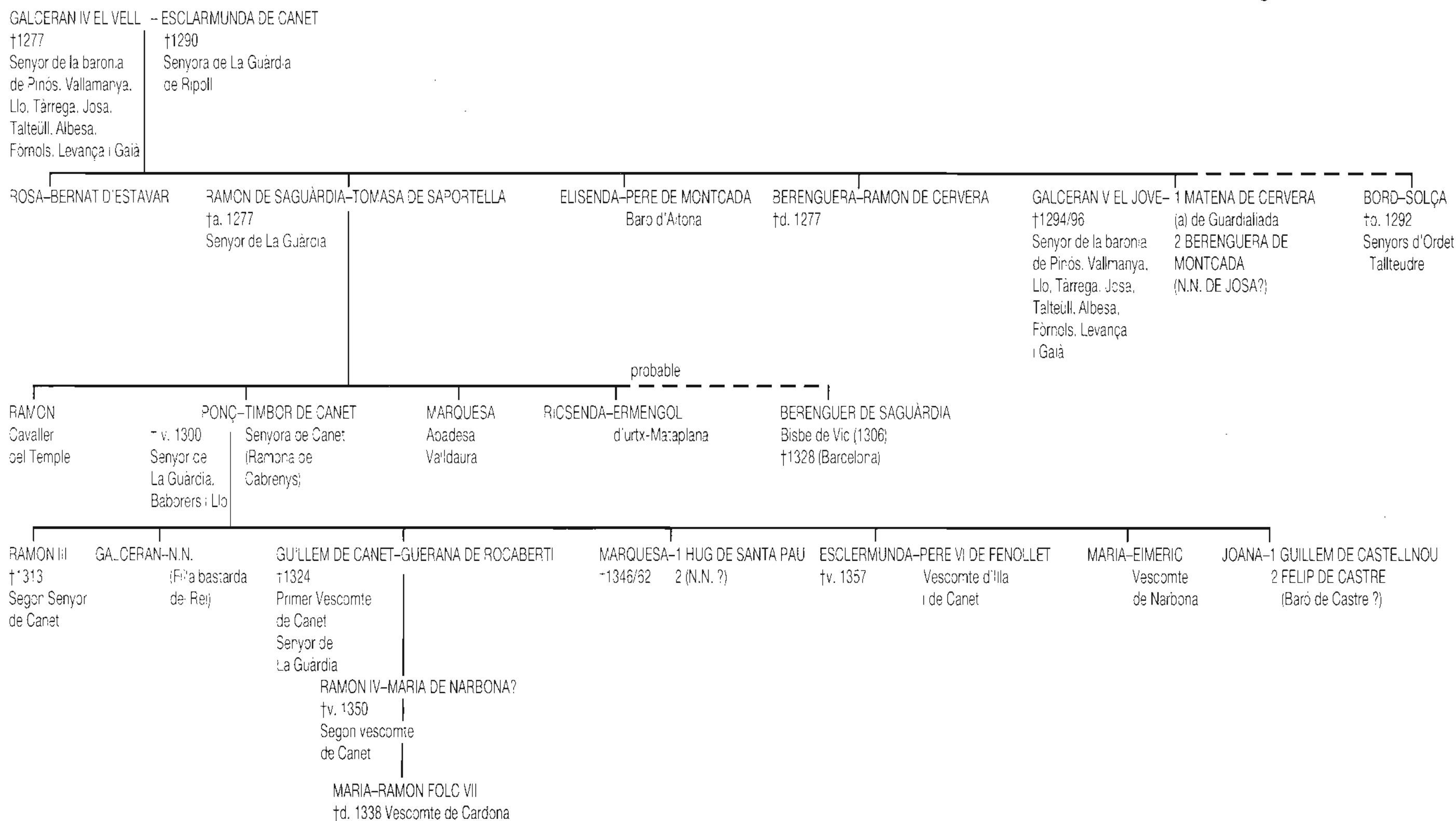
El títol de Canet passà al seu fill Ramon, fruit del matrimoni amb Guera de Rocabertí, però aquest ja no és pas anomenat senyor de La Guàrdia de Ripoll.

Es possible que en les llargues trifulques entre els hereus de Mallorca i Catalunya-Aragó, on van jugar-hi un destacat paper els Saguàrdia, aquests perdessin la possessió del castell nadiu i les terres ensenyorades. Segurament la fidelitat de Ramon de Saguàrdia a Jaume III de Mallorca féu que després de derrotar-lo, a més d'enviar-lo a l'exili, se li fes entregar la baronia de La Guàrdia a la corona.

Ramon de Canet fou el segon vescomte de Canet. "Fidel al seu sobirà, Jaume III de Mallorca, sostingué (estiu de 1343), al seu castell de Canet, un setge memorable contra Pere III de Catalunya-Aragó en la campanya d'aquest per a recuperar el regne de Mallorca. Fou rebut i exiliat a Girona i perdé, a més, Santa Maria de la Mar

ARBRE GENEOLÒGIC DELS SAGUÀRDIA

Elaboració pròpia sobre les dades d'Armand de Fluvià a la GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 11. Pàg.: 601.

i Castellarnau, depenents del vescomtat de Canet, a les mans dels almogàvers. A la seva mort, el seu cosí, l'intrigant Pere VII de Fenollet" (31), fill de Pere IV de Fenollet, que s'havia casat amb la seva tieta Esclarmunda, l'heretà en el vescomtat, sumant així Canet al vescomtat d'Illa, que passarà més tard, de nou, als Pinós. Era aproximadament l'any 1350.

El monestir de Ripoll compra la baronia de La Guàrdia

Les llargues pugnes i guerres de Pere III contra les Unions d'Aragó i València, contra Jaume de Mallorca, contra els genovesos per l'illa de Sardenya (1346-1388) o amb Castella pels territoris de Múrcia (1356-1369) feia que aquest tingués una gran necessitat de diners per mantenir llargues guerres.

Raimundo de La Farres, o Ramon de Savarrés, (abat de Ripoll de 1362 a 1380) "comprando en 31 de octubre de 1363 la baronia de La Guàrdia, cuya adquisición hizó a pesar suyo, para suministrar fondos y dinero a D. Pedro y acallar sus exigencias" (32) va afegir a les possessions de Ripoll aquest nou territori.

Aquest fet però pot tenir un període anterior d'usdefruit ja que "en un document del 1362 figura Bernat Oller –notari publich del castell, terme y honor de la Guardia, ab autoritat del honorable homa Sr. Cellacer del Monestir de Ripoll, Senyor directe, y allovari de las mateixas cosas– (33)". Trenta anys abans, "el 1331, Ramon d'Orriols figura com a notari públic del terme de castell de la Guàrdia i de la Roca i castell de Baburés" (34).

Veiem, doncs, com les possessions abacials de La Guàrdia de Ripoll, formen part de la dotació del monjo cellerer d'aquest poble.

Una bona part de les parròquies del terme pertanyien ja eclesiàsticament al monestir de Ripoll i a Sant Joan de les Abadesses. El de Ripoll, amb la compra a la corona de la baronia, que esdevingué a partir d'aleshores le part més important de l'abaciat, amb vuit parròquies (Alpens, Serrallonga, Les Llosses, Matamala, Sovelles, Vinyoles, Vallespirans i Maçanós) de les quinze que ja tenia, es va convertir en senyor del terme, amb tots els drets eclesiàstics i feudals.

Drets com el senyoriu de l'aigua, per exemple, eren propietat del monestir de Ripoll, com demostra l'al·legat jurídic realitzat amb motiu d'un plet datat als anys 1753-1760 de l'abat del monestir de Ripoll contra el fiscal general, Vicente Simon, motivat pel fet que li discutia el domini del monestir sobre les aigües.

En aquest document (35) es fa la defensa de les aigües corresponents a diferents poblacions, entre les que s'esmenta la baronia de la Guàrdia.

"Que el abad y monasterio de Ripoll de esta part 10, 100 y mas años y de tanto tiempo que no hay memoria de hombres en contrario está y ha estado en la quieta y pacífica posesión de toda la jurisdicción civil y criminal de toda la baronía de la Guardia y de todos los lugares que la componen ejerciendo y practicando por medio de sus oficiales y ministros todos los actos y pertenencias a dicha jurisdicción como lo dirán los testigos" es diu en el document.

Borredà, Alpens, Les Llosses i Vallespirans "van englobats –diu Graells– en un sol capítol, el 99": "Que el abad de Ripoll de esta part 10, 100 y mas años y de tanto tiempo que no hay memoria de hombres en contrario está y ha estado en la quieta y pacífica posesión de disponer como le ha parecido de todas las aguas que discurren por la baronía de la Guardia y de todos los lugares que la componen de los cuales el uno el de Vallespirans, otro el de Las Llossas, otro el de Borreda y otro el de Alpens concediendo establecimientos de las facultades de construir molinos y valerse para su curso de las dichas aguas y para otros cualesquiera usos y de ser reconocido por Sr. Director de dichos molinos y aguas cobrando los censos y demas derechos dominicales publicamente y con ciencia y paciencia de los Ministros Reales y sin contradicción de persona alguna privativamente a cualquier otro".

Que aquesta possessió de drets sobre el terreny ocupat per la baronia de La Guàrdia era molt antiga ho demostra el que, seguint els textos d'aquest litigi coneguts ara per la tasca investigadora d'Eudald Graells, es pugui precisar "Que con escritura del 16 de los calendas de Septiembre del año 36 del reinado de Felipe Rey de Francia que corresponde al de la encarnación de 1095 el conde Bernado de Besalú hizó donación al Monasterio de Ripoll de todo el alodio y dominio que tenía en el condado de Ausona y especialmente en la Parroquia de San Pedro de Ripoll señalando las confrontaciones de lo que venia incluido en dicha donación: A Oriente con el río de Vallfogona, a Mediodía con el bosque de Gravalosa, a Poniente con la parroquia de San Jaime de Frontanya y al cierzó con la fuente llamada la Corba explicando con individualidad diferentes cosas que se comprendian entre ellos los molinos y aguas queriendo que todo lo poseyese el Monasterio libremente y sin dependencia de alguno".

Final i desig

És d'esperar que aquest mer recull de dades volgutament publicistes, esperonin la recerca arqueològica i documental sobre una part important de la història del Ripollès.

Seria, doncs, bo de menar una

exploració arqueològica del castell de La Guàrdia de Ripoll i que aquestes notes sobre els Saguàrdia, recollides aquí i allà, fossin completades amb un aprofundit estudi de fonts documentals directes.

És hora de reivindicar aquests senyors feudals que formen també part de la nostra comarca. Ripoll i el Ripollès no foren solament senyoriu clerical, i el seu passat laic i el més conegut varàcter menestral, treballador i industrial cal no negligir-lo.

Per altra banda, la baronia de La Guàrdia –el senyoriu feudal més important del Monestir de Ripoll– pot constituir el punt de partida per encetar un estudi prou interessant: les relacions del tercer poder, l'església, amb la burgesia.

Fins ara, les relacions entre el poder reial i feudal laic amb la burgesia han omplert molts volums d'història. Les relacions de l'església amb la burgesia no han estat fins ara objecte d'una atenció suficient. A Ripoll, cal recordar-ne el passat menestral i artesà, de la indústria de les armes i del tèxtil, hi tenim un bon espai d'investigació.

A la nostra comarca és hora, des de fa algun temps, de revindicacions. El passat és font instructiva alhora que la base on s'ha anat formant el present.

NOTES:

(1) Vegeu com a mostra d'aquesta manca de justa valoració, la menció al castell de La Guàrdia, que citarem, per altra part diferents vegades pel seu interès, realitzat a l'article de TALEIA, n.º 4 "Les Llosses". Pàgs.: 27 i 28.

(2) GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 8. Pàg.: 287. Nota signada (A Pl) per Antoni Pladevall.

(3) GRAN GEOGRAFIA COMARCAL CATALANA. Volum 1. Pàg.: 330. En aquest primer volum Antoni Pladevall signa, a més de dirigir, el treball junt amb d'altres.

Mas el Castell. Són de remarcar les dovelles de la porta del Mas tot i que a la fotografia no es poden apreciar massa bé. (Foto: Antoni Llagostera).

- (4) GRAN GEOGRAFIA COMARCAL CATALANA. Volum 1. Pàg.: 330.
 (5) Joan Antoni Tineo i Joaquim Rousaud: RIPOLLÈS. LES COMARQUES DE CATALUNYA. Editorial Blume. Barcelona, 1984. Pàgs.: 60-62.
 (6) INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE CATALUNYA. RIPOLLÈS. Pàgs.: 67-70.
 (7) Cèsar August Torras: PIRINEU CATALÀ. GUIA ITINERÀRI. RIPOLLÈS. Barcelona, 1921. Pàg.: 186. Hem respectat literalment el text.
 (8) INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE CATALUNYA. RIPOLLÈS. Pàg.: 70. i Josep M. Gavin: INVENTARI D'ESGLÉSIES. GARROTXA-RIPOLLÈS. 1978. Pàg.: 163.
 (9) Salvador Ginestà: LA COMARCA DEL RIPOLLÈS. Pàg.: 100.
 (10) Daniel Pi: SANTUARIS MUNTANYENC DEL RIPOLLÈS. Pàg.: 43.
 (11) Lluís Almerich: ELS CASTELLS DE CATALUNYA. Pàg.: 287. Op. cit.
 (13) Ramon Grabolosa: BESALÚ, UN PAÍS ASPRE I ANTIC. 1975. Pàg.: 43.
 (14) Vilella, Mireia; Orra, Josep; Pujals, Josep Maria; Fradera, Pere; Sala, Josep i Llimós, Josep i Ramon: "Les Llosses" a TALEIA. n.º 4. Pàg.: 27.

- (15) Pierre Bonnassie CATALUNYA MIL ANYS ENRERA. Barcelona, 1981. Pàg.: 232.
 (16) GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 13. Pàg.: 47.
 (17) Joaquim Molas i Josep Massot i Muntaner (Sota la direcció de): DICCIONARI DE LA LITERATURAS CATALANA. Pàg.: 650. Hi consta biografia.
 (18) Article de TALEIA anteriorment citat.
 (19) Paul H. Freedman: TRADICIÓ A LA CATALUNYA MEDIEVAL. Barcelona, 1985. Pàgs.: 150 i 157. Hi ha altres referències a Guillem de Guàrdia a les pàgs.: 165 núms. 31, 166 i 176.
 (20) Veure Gener Gonzalvo i Bou: LA PAU I TREVA A CATALUNYA. ORIGEN DE LES CORTS CATALANES. Barcelona, 1986. Pàg.: 53.
 (21) Esmentat en l'article de TALEIA anteriorment citat.
 (22) Article de TALEIA anteriorment citat.
 (23) Veure Gener Gonzalvo i Bou: LA PAU I TREVA A CATALUNYA. ORIGEN DE LES CORTS CATALANES. Barcelona, 1986. Pàg.: 65.
 (24) GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 13. Pàg.: 47. Nota signada per (A PI) sigles corresponents a Antoni Pladevall.

- (25) Ferran Soldevila: JAUME I. PERE EL GRAN. 1955. Pàg.: 32.
 (26) Veure Ferran Soldevila: VIDA DE PERE EL GRAN I D'ALFONS EL LIBERAL. 1963. Pàgs.: 124-125-126.
 (27) Op. cit. Pàg.: 131.
 (28) GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 13. Pàg.: 47. Nota signada amb les sigles (EDG) corresponents a Eulàlia Duran. Veure també J. E. Martínez i Ferrando, S. Sobrequés i E. Bagué: ELS DESCENDENTS DE PERE EL GRAN. 1954. Pàg.: 12.
 (29) GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Volum 13. Pàg.: 47. Nota signada igualment per Pere Monsich.
 (32) Josep Maria Pellicer: SANTA MARIA DEL MONASTERIO DE RIPOLL. 1988. Pàg.: 155.
 (33) Article de TALEIA anteriorment citat.
 (34) Article de TALEIA anteriorment citat.
 (35) Eudald Graells: "Tres aspectes de la jurisdicció civil de l'abat del monestir de Ripoll". fotocòpies. En l'apartat segon del treball, "Sobre la possessió i domini de les aigües", es transcriuen parts de l'al·legat contingut a Arxiu de Ripoll-Sig. X. ■

CLÍNICA VETERINÀRIA «GAT i GOS»

OBERT:

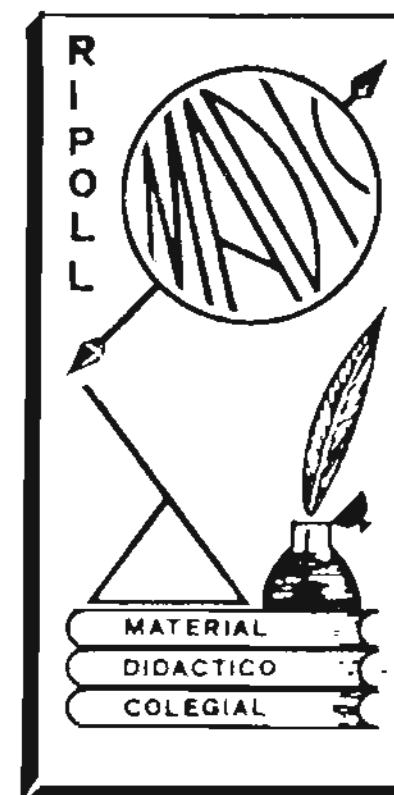
De dilluns a divendres, de 4 a 8'30 tarda
 Dissabtes, de 10 a 1 matí
 (Hores convingudes)

Carretera de Ribes, 58 - Baixos

Telèfon 70 20 64

Urgències 73 09 81
 70 26 10

RIPOLL

MADIC
DISTRIBUIDORA

Ctra. Barcelona, 15

Telf. 701027

RIPOLL (Gerona)

CONSULTA Y EXPOSICIÓN PERMANENTE

LIBROS DE TEXTO:

PRE-ESCOLAR
 E.G.B.
 B.U.P.
 F. PROFESIONAL

MATERIAL ESCOLAR

MATERIAL FILATÉLICO

RIPOLL 1977-1988. 11 anys de democràcia

Crònica del canvi en la intenció de vot

per Joan Puigcercós i Boixassa

Conèixer Ripoll és una tasca difícil. A vegades, més que un coneixement, és una possible interpretació. Evidentment hi ha coses, com l'art, l'arquitectura, l'economia, l'activitat social i cultural, on hi ha un saber present en la ment de tots, ara bé, saber què voten els Ripollesos, i si sempre ho fan igual, dreta o esquerra, opció espanyolista o opció nacionalista, és difícil d'establir.

Hi ha mètodes i sistemes, per esbrinar sociològicament i cultural, qui vota qui, a Ripoll. Seleccionar l'status dels barris i els nivells econòmics, culturals i socials, és molt difícil, però sempre es poden fer aproximacions.

La dissecció zonal de Ripoll ens configura una vila estructurada en diferents segments: una primera franja electoral, ens la dóna, l'status socio-econòmic i cultural, els barris del centre, la Carretera de Ribes, Sant Joan, Olot, ofereixen una situació intermitja entre dreta i esquerra, i respon al nivell econòmic mig-alt i culturalment, el millor. Una segona franja, l'ocupen allò que s'anomena les zones noves de Ripoll: Carretera de Barcelona, Grup Santa Maria, Sant Pere, on l'status econòmic i cultural no presenta l'homogeneïtat, ni el grau de l'anterior, i determina unes variables més difícils, però que contràriament tendeixen a no dispersar l'opció de vot.

Una tercera franja, es constata en els barris on igual que la segona, són barris nous, però amb el nivell econòmic més alt. No precisament això implica que el nivell cultural també ho sigui, sinó que més haviat frega amb la primera. Parlem de les urbanitzacions i barris privilegiats: Vista Alegre, Engordans,... afores.

Cadascun amb un comportament propi, dependent dels seus status i condicions, només com ja veurem s'alterarà en el camp municipal.

LES PRIMERES ELECCIONS, 1977

NO només foren les primeres, sinó que després del negre període franquista, era l'eclosió del soterrament cultural, social i polític d'un país i una comarca, i, per tant, de la nostra vila. Les xifres foren clares, el PSC-PSOE guanyà a Ripoll fregant el 40 % de l'escrutini; al seu costat el PSUC amb un 8 %, no tan sols desmentia els pronòstics, —els quals apuntaven cap a un 20 %, com fou a la metròpoli o d'altres capitals de comarca—, sinó que en benefici del PSC-PSOE, el PSUC havia fracassat, i es donava a entendre allò que a Ripoll i a la resta del país seria

la pauta política: la satel·lització. Molt per sota queda l'EC (Esquerra Catalana), nom que havia adoptat ERC, junt amb el PT (Partit del treball), per poder solventar la il·legalitat a la qual encara estava sotmesa.

Què havia passat perquè el PSUC baixés tant i el PSOE ja fes gala d'una estabilitat que fins avui encara ha mantingut?. La resposta la trobarem en una aproximació de tall sociològic: era evident que les classes mitjanes de Ripoll, principal suport del PSUC, no estaven socialment i econòmicament tan radicalitzades com en altres parts de Catalunya. El clima econòmic no era comparable, ni de bon tros, al que es respirava a un Baix

Llobregat, o un Vallès Occidental, per posar un exemple. Per tant, les classes més baixes tampoc tenien un motiu social per donar suport als comunistes. El PSOE havia pogut fer gala d'allò més útil, una imatge renovadora però alhora assenyada, i això és allò que convenia a les classes mitjanes. El matis cultural que diferenciava el vot comunista del socialista era important, la qual cosa es pot deduir per la mitjana de renda i la distribució per barris. Als barris de Ripoll, amb una mitjana de renda i un nivell cultural més alt, el vot comunista reduïa distància vers el socialista, i al revés, allí on el nivell cultural baixava.

Un exemple d'això fou el barri de la Carretera de Ribes i part del centre, en els quals s'hi manifestà un augment del vot comunista per sobre de la mitjana i al revés al barri de l'estació i General Fuensanta.

La dreta, entre el desconcert i els sobtats i comprensibles canvis de jaquetes, es movia entre l'arrelament democràtic del PDC (CDC, UDC, EDC, PSC-C), provinents de l'assemblea de Catalunya, i amb forta incidència en les AAVV, associacions, entitats,... i d'altra banda, la UCD, que mai com a Ripoll reflexava allò que veritablement era, un partit fantasma, unes sigles on es refugiaven tots els franquistes de sempre, i d'altres que malgrat no ser clarament feixistes, buscaven un blanquejament democràtic, ja que havien participat de les institucions de la dictadura i la manca de perspectiva els havia portat aquí. Els actes de la UCD eren l'antitesi d'allò que no hauria de ser mai un partit polític, una confusió ideològica, social i política totals, una ambigüitat que feia pensar en el caos, i uns individus entre la nostàlgia escleròtica i els que apostaven per la democràcia, convençuts que podria haver-hi quelcom més que la UCD.

IRROMP, EL FACTOR NACIONAL, L'AUTONOMISME, 1984

Amb un UCD agonitzant i palesant una crisi constant, i un ajuntament de poder havia estat ja enllestida, però faltava, evidentment, el tercer en discòrdia: CiU. Un partit que arreu del país —i més concretament a Ripoll—, i a diferència d'UCD i AP, en què els seus militants eren membres d'entitats esportives sardanistes, culturals,... i sobretot famílies d'alt status. Això era en definitiva CiU, no a Ripoll sinó arreu. Sociològicament representava les famílies de classe mitjana i alta, sota un programa que anava del centre-dreta al centre-esquerra, però amb un factor que el va portar a guanyar vots entre les classes treballadores i populars: el nacionalisme. En front de les relliscades del PSOE a Madrid, ningú com CiU havia manifestat tan bé la seva ideologia fonent-la amb el nacionalisme moderat. Els barris on CiU arribava a cotes més altes van ser els del centre, carretera de Ribes, Sant Joan, i va mantenir una bona mitjana a les taules de la carretera Barcelona, que són bàsicament socialistes. CiU treu un 40 % dels vots i UCD un 14 %, que entre les dues fan un 54 % dels vots. El PSUC comença la debacle, de la qual mai s'aturarà sinó que ara, amb un 7.4 repeteix un resultat idèntic a les generals.

Un nou element emergeix en el panorama Ripollès, ERC treu el millor resultat de la seva nova etapa democràtica, el 10 %, que obria un nou espai a dos partits més del nacionalisme d'esquerres: El BEAN Xirinachs, amb un 0.5 % i NE amb un

1.3 %. Amdós configuraren allò que s'anomenà l'independentisme d'esquerra, que es representa com a fruit de l'ERC històrica, i elements disgregats del PSUC. És important i anecdòtic ressaltar l'1.1 % que el PSA, de Rojas Marcos, va treure. Els 71 vots es concentraren al barri de l'estació i general Fuensanta, majoritàriament.

L'ultradreta reapareix amb FN i resta amb 1.3 % la qual cosa suggereix una fuga de vot cap a UCD al costat de la simple abstenció que van preconitzar des d'un principi, cap a les eleccions catalanes.

La dreta regionalista havia guanyat, però l'esquerra nacionalista, també havia pujat amb força, passant d'un 2.8 a un 12 %.

Els perdedors, El PSOE, que obté el pitjor resultat, fins al moment, passant de 39.7 a 21.5. I la UCD que enlairava el cant de cigne amb un procés de decadència irreversible. Les eleccions del 1980 són el preludi o la constatació d'un fet: sociològicament, Ripoll es mou entre en centre-dreta i el pseudo-nacionalisme moderat.

La UCD encabia en un sol vaixell els que apostaven pel futur i els que no en volien saber res, i es refugiaven en el passat. Amb tot, el denominador comú del vaixell era el passat. Molt per sota d'UCD va quedar AP, que es reduïa a un partit de nostàlgics, que a diferència d'UCD, es mostraven intransigents amb el nou sistema.

L'INICI DE LA DRETANITZACIÓ

L'any 1979, l'eufòria inicial del 77 va donar un tomb, per obra de Suárez i la constitució del 31 d'octubre del 78, fent variar els resultats; l'esquerra comença un daltabaix del qual no es recuperarà fins el 1988, i la dreta

comença a presentar una hegemonia que mantindrà fins ara.

UCD puja considerablement, i passa d'un 13 % a un 23 % i CiU, abans PDC, passa d'un 17 % a un 27 %, AP es redueix a un 1.7 %, i PSUC i ERC no arriben entre tots dos al 10 %.

Què ha succeït! Molt clar, després de la eufòria inicial, el PSUC baixa a posicions més estables, i es produeix una fuga de votants que van cap al PSC, i del PSC cap a UCD i CiU, alhora que per l'altre extrem també alguns votants d'AP han donat pas a la UCD.

La distribució per barris no pot ser més indicativa, les taules del centre, conserven el vot socialista i comunista malgrat que ja es nota un augment de CiU. Barris com la carretera de Sant Joan, CiU i UCD ja superen al PSOE. A la carretera de Barcelona, PSOE, UCD i CiU molt apretats.

Les classes treballadores, amb un nivell d'instrucció més baix, partien el seu vot entre UCD i el PSOE, les classes mitjanes entre CiU, PSUC, ERC, i les altes feien patrimoni del PSOE, AP, UCD i CiU.

A nivell gràfic, les eleccions del 79 havien estat forçades amb un motiu polític: anticipar-les a les municipals, —amb l'excusa que calia sotmetre's al nou règim constitucional— ja que els candidats de les esquerres a nivell local gaudien d'un populisme que la dreta no podria frenar. Als ajuntament, la lluita s'entaularia entre els candidats franquistes de la UCD; i els progressistes del PSOE. Fora de joc quedava CiU, la qual presentava individus de passat polític honest i democràtic, la majoria dels quals provenien de l'Assemblea de Catalunya i dels cercles catòlics més progressistes.

LES MUNICIPALS: EL CANVI

Ripoll vota pels socialistes, vota pel canvi a la gestió i a l'administració posant fi a la nul·la transparència i capacitat que s'havia contagiat de la tònica habitual del franquisme. Les eleccions municipals trencarien l'anquilosi televisiva i de la resta de mitjans de comunicació i el populisme dels homes i partits trenca a les petites ciutats i dona victòria aclaparadora al PSC-PSOE, mentre que UCD s'enfonsa, —així es reflecteix el carisme i ambigüament nacionalista i bona capacitat de gestió.

La victòria del PSOE, de Piella, fou aplastant, i aconseguí allò que només ell ha fet en dues eleccions consecutives, guanyar a totes les taules de la vila. Superà el 51 % i en cap taula va baixar del 45 %. Ripoll havia votat un partit, un alcalde, i un programa, tot havia coincidit.

No va haver-hi lloc per la distribució sociològica, Piella guanyà a tot arreu i a tots els estrats socials. A més, la llista presentada era intel·ligent i amb representació a cada barri, a cada sector, etc. No hi havia

Després de l'entrada a la CEE el 1985, el nostre país ha viscut amb la fal·lera de ser europeu i de deixar-ne constància. (Foto: F. Marti)

oposició de la dreta ja que CiU es va integrar al govern per tal d'ajudar en la nova etapa democràtica, a posar les coses al dia. Calia redreçar el desgavell administratiu, crear serveis, nous sistemes de recaptació, vertebrar urbanísticament i socialment la vila,...

Ripoll havia votat esquerres per la teòrica descompressió que les eleccions locals oferien, no calia arriscar-s'hi gaire, ja que la política local no oferia, els mateixos problemes d'estabilitat democràtica que els altres compromisos comportaven. A l'altra banda, hi havia la voluntat de renovar el càrrec i evitar possibles tendències oligopolítiques, per no dir obligàrquiques, a les que estava acostumat el franquisme.

GUANYA EL PSOE, A MADRIT!!! 1982

Malgrat la recuperació socialista, que passa del 21 % al 32 %, l'exaltació del CANVI no acabà de quallar a Ripoll ni a la comarca. CiU ja és hegemònica i AP ocupa l'espai que UCD havia deixat, la qual es queda amb un ridícul 2 %. Els dos primers sumen un 53'9 % i entre ERC, PSUC i PSC no arriben al 40 %, i això en detriment de l'eufòria dels socialistes per aconseguir allò que tants anys havia calgut esperar, un govern d'esquerres a Madrid. Però aquí no fou pas el vot de la por el que engreixà les files de la dreta sinó un altre motiu. El factor nacional, a Ripoll i també a la major part de la Catalunya Vella, es llevissà el vot d'esquerra i de centreesquerra cap a CiU, i si no n'hi havia prou amb les eleccions autonòmiques les generals ho acabaven de confirmar.

MUNICIPALS 1983

Guanya Piella, no pas el PSC. La bona gestió i una actuació eficaç tornen a portar el PSC al resultat electoral més aclaparador de la seva història, un 60'4 %.

La joventut i la inexperiència del candidat de CiU (30 %), Eudald Casadesús, va constituir un hàndicap seriós i desplaçar el vot cap al PSOE i AP, que encapçalat per Miquel Vergés obtingué un bon resultat (9'6 %) vista la bipolarització constant a la qual se sotmetia la societat ripollesa. El repartiment de llocs va ser molt còmode pel PSC amb 9 regidors. 5 de CiU i 1 d'AP es configuraven ara com l'oposició. El PSC no només havia mantingut la bona trajectòria començada el 1979, sinó que, sense cap distinció, sumava punts a totes les taules.

AUTONÒMIQUES 1984

Un sol i clar triomfador, CiU, amb el 63 % dels vots i que suposa el resultat més contundent de la democràcia actual a Ripoll. La davallada de PSC-PSOE, PSUC, ERC i EEC va ser notable, no s'arribà ni a un 30 %, més de

10 punts per sota respecte de l'any 1980. Si comptem, a més, els vots d'AP (4'8 %) la dreta arriba ja a la insostenible proporció de 7 a 3 davant l'esquerra. ERC baixa fins i tot, més que no pas a les generals amb un 4'4 %, el PSUC obté el 2 % i EEC arriba només a un 1 %. Cal assenyalar el flux de vot d'ERC cap a CiU per por de la victòria socialista a la Generalitat i, per l'esquerra, ERC deixa sols els renovadors del partit i NE, els quals formen EEC. AP, també davant la por d'una victòria socialista, desplaça vot cap CiU i baixa a un 4'8 %.

La distribució per barris ja no pot ser més clara. N'hi ha on encara roman una hegemonia socialista: Sant Pere, alguna taula del Joan Maragall o la mateixa carretera de Barcelona, a tota la resta la victòria convergent és absoluta. CiU ha arribat al punt més alt quant a resultats, tant l'esquerra com l'esquerra nacionalista, passen hores baixes davant l'hegemonia de CiU. Cal dir però, que no tot el vot d'aquesta coalició cerca l'espai de dreta moderada i democràtica. Tot i que l'argument es pot fer pesat, s'ha de dir que hi ha un element de forta influència: el nacionalisme. Aquest fet ponderava tots els resultats a totes les taules i proporcionava, també, el triomf convergent allí on les taules eren per antonomàsia patrimoni de l'esquerra, és a dir, on, sociològicament, predominava la classe treballadora.

GENERALS 1986

El desgast del PSOE i l'entusiasme de les autonòmiques, fan constatar allò que s'ha anat demostrant fins ara, una dretanització constant, clara i contundent. CiU puja, respecte de les eleccions de 1982, un 9 % i el PSOE es manté, la qual cosa demostra la seva estabilitat a Ripoll. El vot fidel d'aquest partit es localitza a la Carretera de Barcelona i a Sant Pere, i perd en algunes zones molt significatives com la Carretera de Sant Joan, el Centre,...

Pel que fa a la resta de l'esquerra

s'experimenta un enfonsament quasi definitiu. El PSUC, amb un 2 %, no enlaira el cap i ERC arriba a la cota més baixa, 3 %. Aquí també es llegeix un flux de vot d'AP —a la baixa— cap a CiU (un 5 %) i d'ERC també cap a aquesta coalició (un 2 %). Així doncs, a Ripoll es demostra paramètricament el que passa en general, CiU puja per la dreta, classes mitjanes i altes —allò dit franquisme sociològic—, i classe treballadors, que evidentment, no té un matis social sinó de caràcter nacional. Amb tot però, a Ripoll les eleccions generals de 1986 tenen un clar vencedor encara que no per vots sinó per solidesa, el PSC-PSOE. Aquest partit demostra la fidelitat d'un vot d'esquerres que només cau a les autonòmiques i perd a Madrid potser per possibles complexes nacionals i per ser un partit d'esquerres.

MUNICIPALS 1987 EUROPEES

Són unes eleccions municipals amb un interès inusitat per la quantitat d'oferta que hi ha: PSC, CiU, AP, CDS i ERC. Els tres primers repeteixen i els dos últims apareixen de nou. L'oferta del CDS es pot entendre com un fet normal, és un partit de creació recent i a les eleccions de 1983 no deixava de ser un projecte. ERC era l'altra cara, el veterà partit estava en plena decadència satel·litzada per CiU, i sortia a Ripoll com punta de llança de l'opció renovadora que membres de l'organització nacionalista La Crida portaven a terme dins del partit.

El PSC jugava la carta d'en P. J. Piella esperant repetir resultats malgrat dos inconvenients: la involucració extramunicipal que creava CiU amb el problema de la LOT (jugar la carta municipals-autonòmiques) i el desgast que poden provocar 8 anys de govern. El PSC oferia però, això sí, l'extraordinari carisma de P. J. Piella.

CiU oferia un equip que intentava trencar amb aquesta visió més catalitzadora que proporcionava la figura carismàtica de P. J. Piella, comptant ja amb l'experiència de 4 anys d'Eu-

Qui sap si la conflictivitat social dels últims mesos no ha estat un factor més per a començar a dubtar de les majories absolutes que fins ara ens governen. (Foto: F. Martí)

dald Casadesús. Aquesta coalició però, guardava una incògnita: saber si després d'aquest temps passat a l'oposició els beneficiava.

AP sortia perdent d'entrada. Miquel Vergés deixava el lloc a Manuel Belda. El primer ofería carisme, arrelament al teixit social i al barri i una imatge política i sòlida. M. Belda, amb una campanya molt extremada, s'equivocà de missatge i ho pagà car. A més, el fet de no ser catalanoparlant li féu perdre punts ja que a Ripoll, el vot d'AP ho és en un 60 %.

El CDS presentava Joan de Déu Fernández que, com el mateix partit, era quelcom nou. Fins a cert punt, la seva oferta s'empeltava de l'espai electoral on CiU i AP n'ocupaven tot el lloc. A més, jugar amb la imatge d'Adolfo Suárez en unes municipals era un xic dur i quedava fora de context. Finalment, el tema de La Lira era una brasa a les mans del candidat centrista.

ERC constituïa un contrast massa fort per obtenir un bon resultat. A l'igual que el CDS, no comptava amb un número significatiu de militants, ni local social, ni la presència a anteriors eleccions municipals. El seu panorama era, per tant, difícil. A més, tenia en contra la joventut dels seus candidats la mitjana edat dels quals era la més baixa de Catalunya amb 24 anys. A part d'això, el seu programa no acabava de convèncer el vot tradicional d'ERC i comptava amb un pressupost molt reduït per la campanya.

Els resultats esdevinguts constaven dos pronòstics. PSC-PSOE baixava substancialment (un 12 % a causa del desgast i la politització de les eleccions a nivell nacional) però conservava la majoria absoluta. Per l'altra banda, CiU havia augmentat en un 10 %. La LOT i una campanya ben dissenyada n'eren les raons. A més d'això, Eudald Casadesús havia sabut donar la talla de líder que quatre anys abans li havia mancat. Els vots perduts per AP havien anat a parar a aquesta coalició (gairebé un 5 %) i al CDS, mentre que el PSC perdia vots a favor d'ERC i també del CDS.

La sorpresa vingué d'ERC. El factor negatiu de l'edat s'havia transformat en un revulsiu en convertir-lo en bandera i, a més, el vot tradicional s'havia mantingut. Els seus punts els obtingué aquí i a les files de la joventut nacionalista radical.

AP pagà la fugida de Miquel Vergés i la mala campanya de Manuel Belda el qual es limità amb excessiu èmfasi als temes econòmics i no resistí l'empenta de CiU.

El resultat d'aquestes eleccions tenen però, un interès extraordinari a causa del vot que, paral·lelament, s'emetia per omplir el Parlament Europeu. A part de la reduïda informació de què es disposava, es pot establir gràficament el flux de vot entre les municipals i aquestes.

AUTONÒMIQUES 1988

Les terceres eleccions autonòmiques partien, a Ripoll i a la resta del país, amb un clar vencedor, CiU. La coalició sempre ha obtingut els millors resultats en aquest tipus d'eleccions i esperava superar el 63 % d'ara fa vuit anys. D'altra banda, hi havia "l'ésser o no ésser" de l'eterna oposició del PSOE l'opció resignada i única del qual es resolvia en aturar la previsible marejada convergent i, sobretot, no baixar. El tercer en litigi era la pugna dels petits AP, ERC, IC i CDS permetria constatar qui es consolidava com la tercera força.

Ripoll, una vegada més, va ser la pauta per la circumscripció electoral de Girona. CiU com la primera força amb un 50 %, la segona el PSOE amb un 25 % i la tercera ERC, la qual recupera un lloc que ja posseïa el 1980. IC augmenta i es consolida com a quarta força lluny de l'enfonsament de la dreta espanyola representada per AP i CDS. A Ripoll, al costat de l'elevada abstenció que deslluï uns resultats d'entrada bons per a CiU, es votà majoritàriament aquesta coalició i guanyà a taules que mai havia controlat com són les del barri de Sant Pere i de Joan Maragall, llocs on es votava majorment socialista.

AP perdé vots en benefici de CiU i CDS, tot i aquest partit s'ofegà en l'espai de centre-dreta-convergent.

Cal constatar però, que si bé CiU ha tornat a guanyar també ha disminuït perquè la davallada d'AP no pot ser interpretada com un traspàs total cap a CiU sinó també cap al PSOE. El to moderat sobre el nacionalisme emprat per AP ha fet anar vots, per curiós que sembli, també cap a IC i ERC. Quant al bloc dels partits d'esquerra, el PSOE pujà una mica però denota també una fuga cap a IC i ERC, tot perdent a taules i barris que de sempre havia controlat. Són resultat que, de cara al 1991, fan perillar l'alcaldia socialista si continua la tendència actual.

ERC ha trencat la línia decadent que va portar-la al 3 % de les darres eleccions, arribant al 6 % i gairebé igualant els resultats -tot i que el vot de les autonòmiques no és tan restringit- de les municipals de l'any passat. IC ha estroncat, encara més rotundament, el seu declivi amb un 4 %, al costat del 2 % anterior. El més espectacular però és el canvi per la cua, el tercer ja no és AP sinó ERC, el quart IC, AP el cinquè i sisè el CDS.

L'OTAN

La mitjana que tots els resultats van oferint queda trencada amb el referèndum sobre l'entrada a l'Aliança Atlàntica. Aquí s'observa la confluència de dos factors polítics que fins ara no havien coincidit: Esquerra i Nacionalisme. Si no s'interpreta així, no hi ha manera possi-

ble d'entendre l'elevat percentatge de vots negatius a totes les taules menys una del barri de Sant Pere. Aquesta excepció només pot ser interpretada per la fidelitat d'aquest barri a les Tesis del PSC-PSOE. A la resta de taules doncs, el vot d'esquerra recomanat per CCOO, PSUC, ERC, la Crida a la Solidaritat, i altres es féu efectiu al costat del vot nacionalista d'ERC, la Crida i CiU que aquesta vegada votà contra Madrid.

Davant l'Abstenció d'AP i l'ambigüitat de CiU, el PSOE restà sol en un referèndum que perdé a Ripoll i a Catalunya però que guanyà a Espanya.

CONCLUSIÓ

Ripoll ha sofert un procés de dretanització constant, contrastat únicament, per l'augment de vot Nacionalista. Amb indicis incerts, des d'el 77, Ripoll poc a poc, s'ha anat clarificant, la Bipolarització dreta-esquerra, CiU-PSOE, ha marcat aquests anys, durant aquesta pugna, hi ha una satel·lització, per la dreta cap a CiU, i en detriment d'AP, i del PSUC (IC) per l'esquerra en benefici del PSOE. Això havia determinat uns sostres, als partits petits, entre ells ERC la qual ha estat reduïda a la mínima expressió per la també satel·lització cap a CiU, però aquesta vegada pel factor nacional.

La resposta de Ripoll a nivell de les eleccions estatals, ens dona els següents resultats, primer és el PSOE amb un 34'45 % de mitja, segon CiU amb 33'7 %, trepitjant-li els talons. Tercer AP amb un 6'86 %, quart PSUC (IC) 4'87 % i cinquè ERC amb un 4'00 %.

A les eleccions autonòmiques, allò que anomenem el factor nacional altera la distància la pugna entre CiU i PSOE, CiU obté un 53'6 %, segon el PSOE 22'2 %, tercer ja a distància és ERC amb un 7'3 %, i quart el PSUC (IC) 4'6 % i l'últim dels parlamentaris, AP amb un 3'9 %. El comportament atípic, però raonat pel personalisme, és el municipal, on el PSC obté un 53'46, seguit de CiU amb un 33'3 %, i ja a distància AP, actualment sense representació amb un 6'85 %, i ERC amb 1 regidor actual, amb un 6'5 %.

La mitjana d'eleccions polítiques sumant autonòmiques i generals, més Europees, dona aquests resultats:

CiU té el 43'85 %, PSOE un 29'9 %. I a distància segueix a un 6 % AP, després ERC amb un 5'82 % per tancar amb el PSUC amb un 4 %.

La dreta ofereix per tant un 48'45 % i l'esquerra obté un 51'55 %.. Nacionalisme o no nacionalisme també radicalitza postures, el catalanisme obté un 63'5 % i l'Espanyolisme obté un 26'3 %, amb una franja intermitja no definida del 10 %.

Molló

per Teresa Sau i Camps

Vista general de Molló des de la carretera que porta a Coll d'Ares.

EL nom de Molló ve del llatí, significa pedra o fita termera, per extensió. El lloc és esmentat des del 936, i al llarg del temps ha ostentat la denominació de Mollione, Mullione, Moion, Moyone o Moyono, fins arribar al nom actual.

El 936, l'església fou cedida al bisbe de Girona, Wigo, a canvi de la del Far, el següent any, Berenguer, també bisbe de Girona, la cedí al monestir de Santa Maria de Ripoll.

L'any 1359 Molló posseïa 29 focs i depenia del monestir de Ripoll, i l'any 1698 formava part de la vegueria de Camprodon i estava sota el senyoriu de l'abat de Ripoll. La història de Molló s'ha desenvolupat a l'entorn de la seva església.

Es de creure que en lloc d'emplaçament del temple primitiu de Santa Cecília o molt aprop d'ell hi havia una pedra de la mena abans esmentada, puig que era molt freqüent en aquella època donar a les esglésies que s'edificaven el nom d'un accident geogràfic més o menys important dintre la localitat.

L'església de Molló la trobem existent ja des de l'any 936. És tradició del poble que una dama anomenada Cecília la deu edificar complint una promesa es probable, però no consta cap data de la seva edificació o consagració.

L'actual temple del qual tampoc en poseïm aitals dades, s'aixeca el segle XII en el mateix lloc que la primera església.

GEOGRAFIA, RELLEU I LÍMITS DEL POBLE

Molló comprèn tota la capçalera del Ritort, que neix als vessants SE de Costabona, a l'indret anomenat les fonts del Ritort o les deus d'en Sitjar, sota les roques del Mercer, i es va encaixant vers Espinavell i Molló. També reb nombrosos torrents que es formen a les grans serralades que

envolten el terme (torrent de Coll Pany, de la Casassa, de Coll Pregon, de Fabert i, sobretot, la riera de la Ginestosa, que neix sota Montfalgars, al Coll d'Ares). El seu extens límit nord, de més de 12 kms. de longitud, està format per la serralada que forma la partió d'aigües entre el Tec i el Ter i, per tant, la frontera entre el Vallespir i el Ripollès, i des del 1659 entre les estats francès i espanyol; va des de prop del cim de Costabona (2.464 m.), a l'W, a Montfalgars (1.680 m.), a l'E, que domina el Coll d'Ares, i en són punts destacats el coll de Siern, el cim de Portabella (1.686 m.), el coll de Maçanells, el puig de l'Artiga del Rei (1.637 m.), el Coll Pregon, el puig de la Clapa (1.652 m.), la collada de Prats, el puig de les Forques (1.615 m.) i l'important coll d'Ares, tradicional camí vers el nord que tenia al vessant vallespirenc l'antic hospital per a vianants i capella de Santa Maria o Santa Margarida del Colldares, regentat pels monjos de Camprodon, camí que fou declarat carretera internacional el 1963.

El límit occidental, amb Setcases i Llanars, va des del coll que uneix Costabona amb el puig Sistra (1.988 m.), a través de les roques d'en Mercer i la Collada Verda, i prossegueix per la collada de Fembra Morta fins el Puig Moscós (1.739 m.). Una sèrie de carenars formen el límit SW i S amb l'antic terme de Freixenent, fins el coll de la Batllia, i el límit oriental el separa de l'antic terme de Beget (a la Garrotxa), ara unit a Camprodon) des del coll de la Boixeda i el cim de Sant Bernabé fins a Coll Prugent i Montfalgars.

El poble de Molló es troba al sector meridional del terme, a 8 kms. de Camprodon, al sector de la dreta del Ritort i prop de la carretera internacional. Enlairat en un carenar, entre el Ritort i el clot de la font, té a la seva entrada una capella, dedicada a Sant Sebastià, amb un petit i graciós campanar de torre al costat. Una placeta i una sèrie de carrerons porten a l'església parroquial de Santa Cecília, notable fita de la ruta del romànic pirinenc, una mica separada del nucli urbà. (L'església).

Molló està situat a 1182 metres i a més de la vila comprèn el poble d'Espinavell i els veïnats de Fabert, Moixons i la Ginestosa, i el despoblat d'Oliva; Fabàs, Ca'n Solà, Graells i Riberal.

El poble d'Espinavell es troba aigua amunt del Ritort, a 1225 m. d'altitud a l'esquerra del riu. Les cases estan esglaonades en un pendent aspre, entre el Ritort i el torrent de Coll Pregon. S'hi accedeix per una bona pista des de la carretera de Molló al coll d'Ares.

El veïnat de Fabert es troba al solell del serrat de la perdiu, damunt el torrent de Fabert, a uns 1.350 m. alt. Hi porta un camí que surt una mica més amunt del trencant d'Espinavell. De les 12 cases habitades s'originà al

segle XVIII, però no arribà mai a tenir prou entitat per a tenir església o capella.

La resta de veïnats, com Moixons, la Ginestosa o Oliva (aquest despoblat), són grups de masies, moltes de les quals són tancades.

La principal característica d'aquest Terme Municipal és la suavitat del relleu que l'emmarca. Les valls poc encaixades, i el terreny paleozoic molt gastat. Contrastant amb la seva veïna, la vall alta del Ter, aquesta nostra vall del Ritort presenta un relleu molt suaument ondulat i de formes arrodonides.

Ens trobem doncs, amb unes formacions molt antigues, corresponents al principi de la formació del relleu, a l'Era Primària i que, per tant, han sofert un fort desgast per l'acció erosiva a través de molts anys. Els materials que hi trobem són principalment de tipus pissarrós, tous i de fàcil erosió. Molló mateix es troba situat cavalcant en un suau llom resseguit, a banda i banda, pel Ritort i pel torrent de la font Vella.

Es diu que en el terme de Molló hi va haver mines d'or; el que sí que hi ha són jaciments de molibdenita i tungstè.

LA POBLACIÓ

Sabem que l'establiment humà en el terme mollonenc data de molts anys enrera. Tenim notícia de la troballa d'algunes restes arqueològiques que ens en donen constància, però aquest té un camp en el qual encara hi ha molt camí per recórrer i estudis per fer, ja que se'n coneix ben poca cosa.

El que sí podem saber del cert, a través dels documents que han estat trobats a l'església parroquial de Sta. Cecília, és l'existència d'un petit nucli de població ja durant el segle IXe, al voltant de la primitiva església de Santa Cecília.

Quant al nombre exacte d'habitants tan sols hi podem fer referència a partir de l'any 1923 ja que és aleshores que comencem a tenir-ne dades concretes.

Recollint les dades dels empadronaments, per quinquennis trobem la següent relació per tal d'adonar-nos de com ha anat evolucionant el poblament de Molló d'aquesta data ençà.

ANYS	NOMBRE D'HABITANTS
1923	1007
1925	1061
1930	883
1935	835
1940	958
1945	750
1950	754
1955	696
1960	640
1965	619
1970	530
1975	449
1980	404
1985	399

L'església de Molló., Un dels principals atractius que Molló ofereix als turistes.

També hem trobat unes altres dades que diuen que vers l'any 1370 Molló tenia 29 famílies o sigui uns 140 h., i aquest cens es mantingué estable durant un parell o més de segles, ja que el 1553 registrà 33 famílies, dues de les quals eren d'eclesiàstics. Des de mitjans segle XVII, i sobretot al XVIII, hi hagué un notable creixement, que afectà també Espinavell. El 1718 el terme de Molló tenia 380 h., que havien passat a 875 el 1787.

El despoblament de l'alta muntanya ha incidit fortament en Molló: dels 1009 h. el 1860 i els 1048 del 1910 ha passat als 446 del 1975; i ni l'obertura de la carretera internacional del coll d'Ares (1963) ha deturat l'èxode, malgrat l'increment de circulació que aquest fet ha provocat, (obertura de nous hostals a la carretera, modernització d'algunes cases i comerços al poble).

Anys	Naixements	Altes	Baixes	Defuncions
1971	1	4	14	6
1972	4	24	46	4
1973	2	0	7	14
1974	1	16	35	5
1975	9	0	0	7
1976	5	0	9	5
1977	6	12	17	5
1978	6	3	20	12
1979	6	5	8	10
1980	4	6	0	7
1981
1982	4	2	9	5
1983	4	1	3	13
1984	4	17	2	2
1985	1	4	4	8
1986
1987	1	0	5	3

POBLACIÓ TOTAL

Anys	Homes	Dones	Població Total
1960	314	326	640
1970	257	273	530
1975	—	—	449
1980	209	195	404
1985	208	191	399

De l'observació d'aquestes dades se'n dedueix fàcilment i en primer lloc un clar retrocés en el poblament de Molló, procés que, com veurem, no s'ha aturat i que continua progressant.

Molló també sofreix el fenomen de l'envelliment de la població, combinat amb la minva de gent jove que marxen del poble cercant llocs de treball.

Tot plegat ens dóna unes perspectives força desesperançadores per al futur de la població de cara al seu normal desenvolupament econòmic i social.

Aquest és però un fenomen que es repeteix constantment en tots els petits municipis del nostre país que tenen com a ingressos bàsics l'agricultura, fet que encara queda més remarcat en les poblacions d'alta muntanya.

ACTIVITAT ECONÒMICA DEL MUNICIPI L'AGRICULTURA

És una activitat de molta importància en la zona. És, de sempre, l'activitat que ha agrupat un major nombre de població ja que, com sabem, a més dels homes classificats com a agricultors, és molt important en aquest terreny el paper d'un nombre considerable de dones, tot i que se'ls atribueix tan sols les feines de la casa.

El tipus d'agricultura que aquí es desenvolupa es reparteix exclusivament en dos sectors. D'una banda la producció de farratges que ocupa la major part de la superfície agrícola útil del Terme, de cara al consum exclusiu del bestiar propi durant l'hivernada; d'altra banda, els conreus destinats a l'autoconsum com són la patata, les hortalisses, el sègol i el blat de moro.

Com veiem, doncs, es tracta d'un tipus d'agricultura destinada primordialment a l'autoconsum, tant per part del bestiar propi com per a l'alimentació bàsica de la població.

La seva comercialització és gairebé nul·la, si no és, tan sols en determinades ocasions, la venda de la patata, però en condicions clarament desfavorables per al pagès que amb prou feines pot aconseguir treure'n algun profit ja que el preu de compra de la sement sol ser molt elevat, al mateix temps que els preus de venda del producte són molt baixos.

Cal remarcar que el fet esmentat, juntament amb els projectes i realitzacions sobre repoblació forestal han fet que l'agricultura sofreixi una gran davallada.

Considerem que això ha ocasionat darrerament l'abandó d'unes set cases de pagès al terme. Actualment

podem comptar una cinquantena de famílies que es dediquen a l'agricultura en tot el terme municipal de Molló.

Aquesta situació provoca un estat d'intranquil·litat i de manca de seguretat en el pagès que ens explica, en part, el fenomen de despoblament que anteriorment hem notat que es produeix al Terme.

LA RAMADERIA

La cria de bestiar és l'activitat econòmica, complement de l'agricultura que darrerament dóna un major profit a la població que s'hi dedica.

El bestiar predominant, el boví—del qual podem comptar-ne aproximadament un miler de caps en total—passa gran part de l'any, en l'època del fred, estabulada, i a l'estiu és enviat a muntanya per passar-hi els mesos de més calor ja que el nombre total és excessiu com per a mantenir-lo dins mateix del Terme Municipal. Aquest tipus de bestiar és el que comporta, doncs, una major font d'ingressos, en dues vessants diferents: d'una banda, l'aprofitament de la carn, i d'altra banda, la producció de llet per a la seva venda diària. Els diners que se'n obtenen són destinats, normalment, al manteniment de la casa durant el mes.

El bestiar porquí és també força important des del punt de vista del rendiment. Una part, com hem vist, es destina al consum propi de la casa; l'altra part és destinada a la cria dels godalls per tal de vendre'ls quan arriben a l'edat de dos mesos.

Els altres tipus de bestiar es dediquen també al consum propi de la casa i també, sovint, a la venda per la carn, fora del Terme.

El carrer principal. Al fons, la plaça.

Podem considerar, així que la ramaderia és la principal font d'ingressos de la població i també la que, per ara, té unes millors perspectives de cara al futur.

LA INDÚSTRIA D'EMBOTITS

Al terme de Molló hi ha un elevat nombre de granjes per a la cria de bestiar porquí amb la finalitat de destinar-lo a la venda de carn a l'exterior. Però al mateix temps es manté al poble com activitat pròpia la fabricació d'embotits.

Actualment hi ha al poble dos centres de producció, però ambdós amb un rendiment reduït a l'abastament de les necessitats pròpies de venda al públic i als restaurants de Molló. El més important és el dels productes anomenats "Costa Bona" ja que, a més de la finalitat esmentada té una petita comercialització exterior del seu "foie-grass". L'altra és la carnisseria Parruc, amb una producció exclusivament orientada a l'abastament per a la venda a la botiga pròpia.

Aquesta és una activitat que també trobem desenvolupada, a un nivell particular d'autoconsum, a totes les cases del municipi. D'aquesta manera es creen dos nous llocs de treball: el del matador i el del la butifarra, però no es tracta d'un treball fix sinó ben bé temporal durant l'època en què solen realitzar-se les matances del porc que és de ben poca durada: part de l'hivern.

CONSTRUCCIÓ I ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Una de les activitats que darrerament agrupen un gran nombre de població és el de paleta dins de la construcció.

Alguns homes treballen en aquest ram pel seu compte realitzant treballs de poca envergadura al mateix poble i a les rodalies. D'altres, treballen en empreses ja més grans dels pobles veïns, principalment de Camprodon.

Quant a les activitats complementàries de la construcció, l'única que es troba allotjada al poble és la fusteria, existint-ne una que dona feina a dues o tres persones. També en aquest ram hi ha alguns joves que es desplacen a les poblacions veïnes per a treballar-hi com a fusters.

ALTRES SORTIDES

Altres sortides són entre els homes: camioners, mecànics, cuiners, o bé comerciants. Entre les dones: el treball a les fàbriques, i en el ram de l'hostaleria.

Però totes aquestes activitats comporten el desplaçament diari, principalment a Camprodon.

L'hostaleria és l'activitat que ha tingut un major impuls en la població en aquests darrers anys. Els dos hotels-restaurants principals que existeixen "Can François" i "Can Calixó", treballen d'una manera continuada i fixa durant tot l'any, però principalment durant l'estiu i dies festius.

L'envelliment de la població a les comarques de muntanya és un fet inqüestionable, malgrat la influència positiva, en aquest aspecte, del turisme.

Quant a les vivendes d'ocupació secundària —només temporalment a l'estiu i els caps de setmana— els darrers anys, va prenent un major grau d'importància al terme mollenenc. Gairebé la totalitat de cases que tant a pagès com al poble mateix han estat abandonades pels seus propietaris, es troben actualment ocupades per famílies que, amb la finalitat de passar-hi els dies de lleure, hi acudeixen assíduament.

Aquest fet porta en sí un doble benefici per a la població de Molló. D'una banda, aquestes cases poden continuar així en bon estat de conservació. I d'altra banda, representa una nova font d'ingressos de la qual se'n beneficien tan els comerços com els propietaris de les vivendes i, en definitiva tot el conjunt de la població.

INFRASTRUCTURA

Aigua corrent

El servei d'aigua potable domiciliària cobreix sobradament les necessitats actuals, tan a Molló com a Espinavell.

L'aigua de Molló prové de la font de l'Espatllat i és recollida al capdamunt de la població en un dipòsit de 60000 l. de capacitat, en la qual mai hi resta estancada. Abasta a la totalitat de les vivendes del municipi.

Les masies que es troben escampades pels diferents veïnats solen disposar cada una de la seva font.

Electrificació

Actualment gairebé la totalitat de les vivendes del Terme disposen d'electricitat.

A Molló data ja de molts anys enrera, però a Espinavell i a Fabert és de molt recent instal·lació.

L'electricitat prové de la central de

Camprodon i és distribuïda al Terme de Molló per la "Cooperativa Mollenenca de Fluid Elèctric".

Clavegueres

Tant a Molló com a Espinavell l'estat de les clavegueres es troba en condicions apropiades per abastar el nombre actual de vivendes i també per cobrir les previsions de creixement.

Existeix una estació depuradora al riu Ritort que absorbeix la xarxa completa de tots els carrers amb els seus corresponents desaigües.

L'ESGLÉSIA DE SANTA CECÍLIA DE MOLLÓ

La primera església que fou construïda, segons una escriptura de l'any 936, es tractava d'una construcció de dimensions molt més reduïdes que l'actual, amb parets de rocs retocats a martell, i que ja era consagrada a la Verge i Màrtir romana Santa Cecília, però podem suposar que existia abans. Més tard, durant el segle XI, va construir-se la torre-campanar que també era destinada a finalitats bèliques.

La nova església es començà a construir a finals del segle XII de forma rectangular, massissa i voluminosa segons les característiques del romànic. Però l'any 1428 es va haver de reconstruir la volta de la nau i els murs a causa de les destrosses que ocasionà un terratrèmol que afectà la zona. També es construï la torre quadrada del campanar afegint-hi quatre pisos amb finestres desigualment repartides en cada un d'ells i ulls de bou al més alt.

Durant el segle XVIII es construï un doble teulat per tal de reforçar el primitiu però es feu d'una forma barroera que manlevà bellesa al conjunt del temple. També s'afegí un teulat al campanar i es taparen algunes finestres per tal d'evitar el possible enrunament. Al mateix temps, s'afegí a la banda dreta de l'absis una construcció que servia de sagristia.

Quant a l'interior de l'església podem saber gràcies a un document escrit l'any 1926, que contenia 6 altars. El major, estava adornat amb dues sèries de retaules del segle XVI de gran valor artístic que van ser renovats l'any 1727. N'hi havia un altre dedicat al Roser amb uns retaules barrocs representant els Misteris. Un altre era dedicat a Nostra Senyora de la Misericòrdia, d'estil clàssic que va construir-se l'any 1669. Després hi havia el de Sant Francesc emmarcat per una gran tela amb un bell marc, de l'any 1763. També el de Sant Crist del 1906. I finalment el de Sant Isidre. Es disposava doncs d'un bell conjunt de gran valor artístic que, malauradament, van desaparèixer durant la guerra de 1936-1939.

L'any 1953 va aparèixer al B.O.E. l'aprovació de les obres de restauració. Es van refer les falles i les esquerdes dels murs i l'interior del campanar posant-hi escales de fusta. Es

van descobrir les obertures que havien estat tapades i es reconstruí la teulada de la nau i la del campanar retornant-los la forma característica de quan es varen construir. També es va enderrocar la sagristia que havia estat afegida. En conjunt doncs, se li va retornar l'aspecte original segons les característiques pròpies del romànic català.

FESTES

Sant Sebastià

Se celebra el 20 de gener, és la festa petita de Molló. Una estrofa dels goigs de Sant Sebastià diu:

Amat poble de Molló
ets pots tenir per ditxós
puig tenint tan gran Patró
alcançaràs mil favors.

Sobre la construcció de l'església de Sant Sebastià a Molló, existeix la següent llegenda:

Diu que al poble de Molló s'acostava una pesta molt forta. El poble, per tal de salvar-se decidí invocar el sant i fer-li la promesa d'una novena. Es diu que inclús varen morir molts ocells al camí de les Marrades (a l'entrada de Molló) però que allí no va passar. El poble de Molló, que s'havia lliurat de la pesta, aixecà l'església en aquest mateix punt, celebrant-hi cada any la novena promesa.

Màrtir Sant Sebastià
suplicam vostra potència
que a Jesús vulgau pregar
ens guardi de pestilència.

Però ara fa un parell d'anys que desgraciadament no s'hi pot celebrar l'esmentada novena a causa que l'església té la teulada en força mal estat.

Sant Isidre

Festa de la Germandat que se celebra el 15 de maig. És el patró de la pagesia d'ençà que substituï Sant Galdric. Es fa la benedicció de tots els tractors i la maquinària agrícola i, acabat això, es convida tota la gent present amb coca i vi.

Sant Joan

El 24 de juny, és la festa petita d'Espinavell.

Sant Pere

El 29 de juny és la festa del veïnat de la Ginestosa. Es fa la benedicció a l'oratori dedicat al sant que es troba sobre can Illa amb repartiment d'ofrenes.

Festa del Roser

Se celebra el segon diumenge de juliol. En aquest dia es balla a la plaça

l'anomenat Ball del Roser o dels Confits perquè cada noi obsequia la seva parella amb una bossa de confits. Primer el ballen les parelles de nens i nenes i després els grans. Abans es tenia el costum que la noia convidava a berenar a casa seva el seu ballador, però actualment es fa un berenar de germanor en un hostal del poble.

Santa Magdalena

El 22 de juliol és la festa del veïnat de Fabàs i es fa la benedicció del terme a l'oratori titular a la muntanya sobre Molló. Després es fa repartiment d'ofrenes.

Mare de Déu de les Neus

El 5 d'agost és la festa major d'Espinavell.

Fira dels Mulats

Cada any, en la diada de Sant Eduard, el 13 d'octubre té lloc en el veïnat d'Espinavell, la tria dels mulats. La tria és la separació de les eugues dels seus pollins, no és pròpiament una fira, si bé dels anys 40 ençà ho és un xic, ja que també s'hi realitzen vendes de mulats. Té lloc el retorn del bestiar que ha passat l'estiu a la muntanya de rojà. Amb aquest motiu es reuneix a l'esplanada de les Planes d'Espinavell una gran quantitat de gent. Els pagesos baixen cada ú el seu bestiar i esperen iniciar la seva venda als mercaders que ja el separen. També s'hi troben molts curiosos ja que es tracta d'una reunió de gran bellesa i interès.

Festa dels vells

Durant l'actual segle existia l'anomenada festa dels vells que consistia en una diada dedicada a tota la gent vella del poble. En aquesta diada se celebrava en primer lloc una Missa seguida d'una processó en la qual cada vell anava acompanyat d'una jove de la seva família portant un ram de flors. Acabat tot això, la gent es reunia a la plaça del poble per escoltar les autoritats; i per finalitzar la festa els era pagat un dinar per l'Ajuntament en un dels hostals. Aquesta festa ja fa uns anys no se celebra. "Els vells són la majestat del poble".

ORATORIS QUE TROBEM AL TERME DE MOLLÓ

A cada un dels vuit veïnats que constitueixen el Terme Municipal de Molló hi trobem un oratori dedicat al patró de cada un d'ells. Cal fer una distinció però, entre els que han tingut ofrena, d'entre els quals encara n'hi ha que la conserven i els que no l'han tinguda mai.

Entre els que han tingut ofrena tenim:
– Santa Magdalena, al veïnat de Fabàs.

- Sant Pere, al veïnat de Ginestosa. Aquest dos encara la conserven en l'actualitat, i els que segueixen, ja l'han perduda:
 - Sant Bernabé, al veïnat de Moixons.
 - Sant Joan a Espinavell.
 - Sant Isidre, al veïnat de Fabert.
 - Sant Antoni al poble de Molló.
- Entre els que no han tingut mai ofrena tenim:
- El del Roser, al camí de Santa Cecília.
 - El de Núria, al pont de can Fumat.
 - Sant Benet, al veïnat dels Grells.

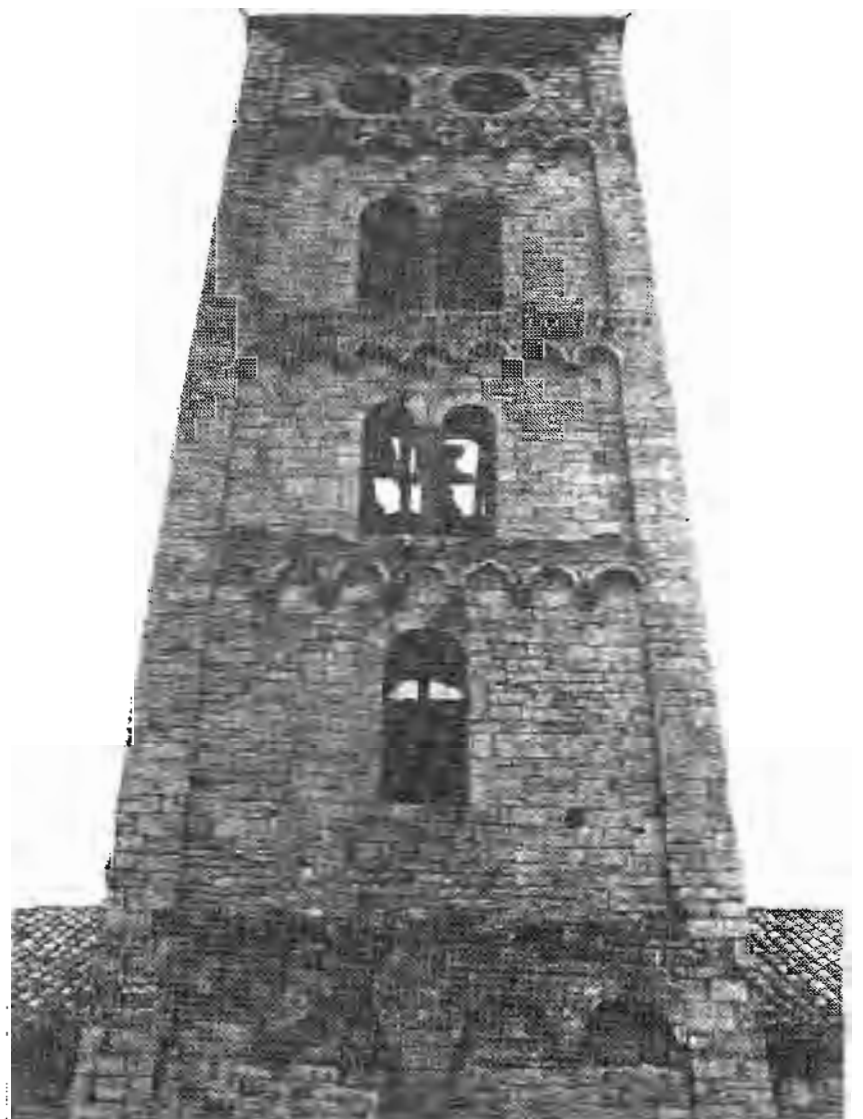
LLEGENDA DE FEMBRA MORTA

Vers el camí de Costabona es troba la collada anomenada de Fembra Morta. Aital nom té el seu origen en la tradició i fantasia dels avantpassats.

Conten els vells, que temps llunyans, quan al capvespre totes les cases de pagès, s'aplegaven amos i mossos vora el foc per a resar el rosari i referir històries i rondalles, un pastor del mas Galzeran també explicà la seva: certa vegada se li va esgarriar una vaca i, malgrat ésser negra nit, el bon vaquer va recórrer la rodalia cercant l'animal perdut, però en arribar a un nervi de carena quedà esglaiat en veure tot de llumetes de les quals sortia un fantasma que creixia, fins a tocar el cel.

Una jove porquerola que escoltava molt atentament la narració del vaquer si bé amb més escepticisme que confiança, li digué:

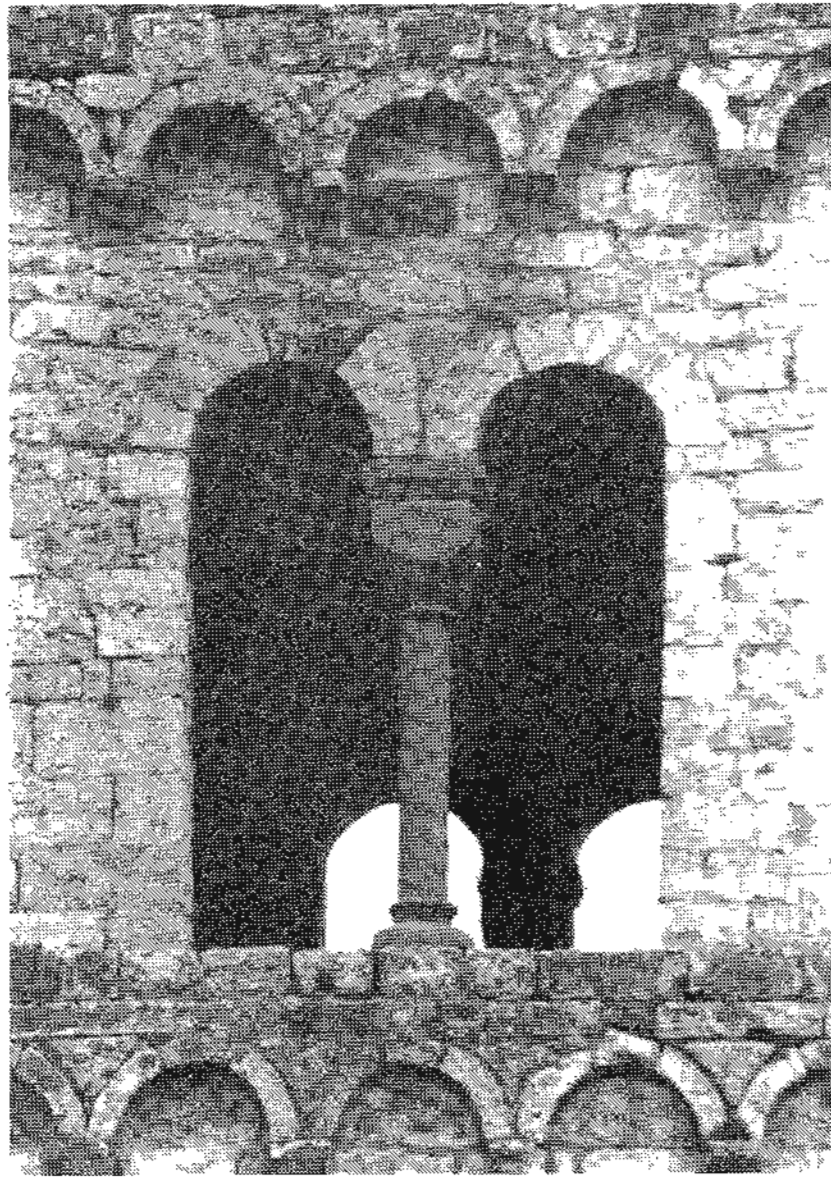
– Apa, vaquer, que ens voleu fer combregar amb rodes de molí... si em prometeu un davantal de sargil, malgrat que sigui aquesta nit negra com una gola de llop, aniré fins a la collada tot seguit. Perquè jo amb fantasmes no hi crec tots els presents hi

El campanar, una joia del romànic català.

van estar d'acord, però per estar segurs que la jove no els enredaria li donaren un ast rovellat que hauria de plantar a la collada. L'endemà ells hi anirien per quedar convençuts que l'eina hi era, i creurien que la noia no els havia fet trampa. Però les hores transcorrien i la valenta minyona no arribava. El neguit s'ensenyorí de tots els de can Galzeran, i quan començà a clarejar, no van esperar més i se n'anaren a cercar-la. Arribats que foren a la collada, un crit d'esglai eixordà les orelles d'aquest homes.

I en el lloc on pensaven trobar l'ast plantat, jeia al costat de l'eina la jova morta, amb l'ast clavat a terra travessant-li el davantal. Dençà de llavors l'indret sempre més ha estat anomenat la "Collada de la Fembra Morta".

Detall del campanar de l'església Parroquia de Santa Cecília de Molló.

BIBLIOGRAFIA

- SOLÉ I SABARÍS: **Geografia de Catalunya**.
Ed. Aedos. Barcelona.
Costabona, Guia cartogràfica.
Ed. Alpina, Granollers.
BIRBA LLORENÇ: **La vall de Camprodon**,
Biblioteca Selecta, Barcelona.
ENRÍQUEZ DE SALAMANCA, CAYETANO:
Por el Pirineo Catalán, Madrid.
Enciclopèdia Catalana.
Comarca del Ripollès i d'Osona,
de l'Enciclopèdia Catalana.

RÀDIO RIPOLL

F. M.

Telf. 701912

90.5 Mhz.

Apartat Correus 25

Esteve Moret...

escollir, avançar, rebutjar

per Rosa Puig Puigcorbé

“Francesco Mazzola, anomenat el “Parmigianino”, un dels primers pintors Manieristes, l’any 1523 es posa davant un mirall convex i pinta “Autorretrat”, desconcertant... Aquesta espècie de màscara de la bella cara que té Mazzola, és llisa, impenetrable, enigmàtica i mitjançant l’evanescència dels plans, produeix quasi la impressió de quelcom abstracte”.

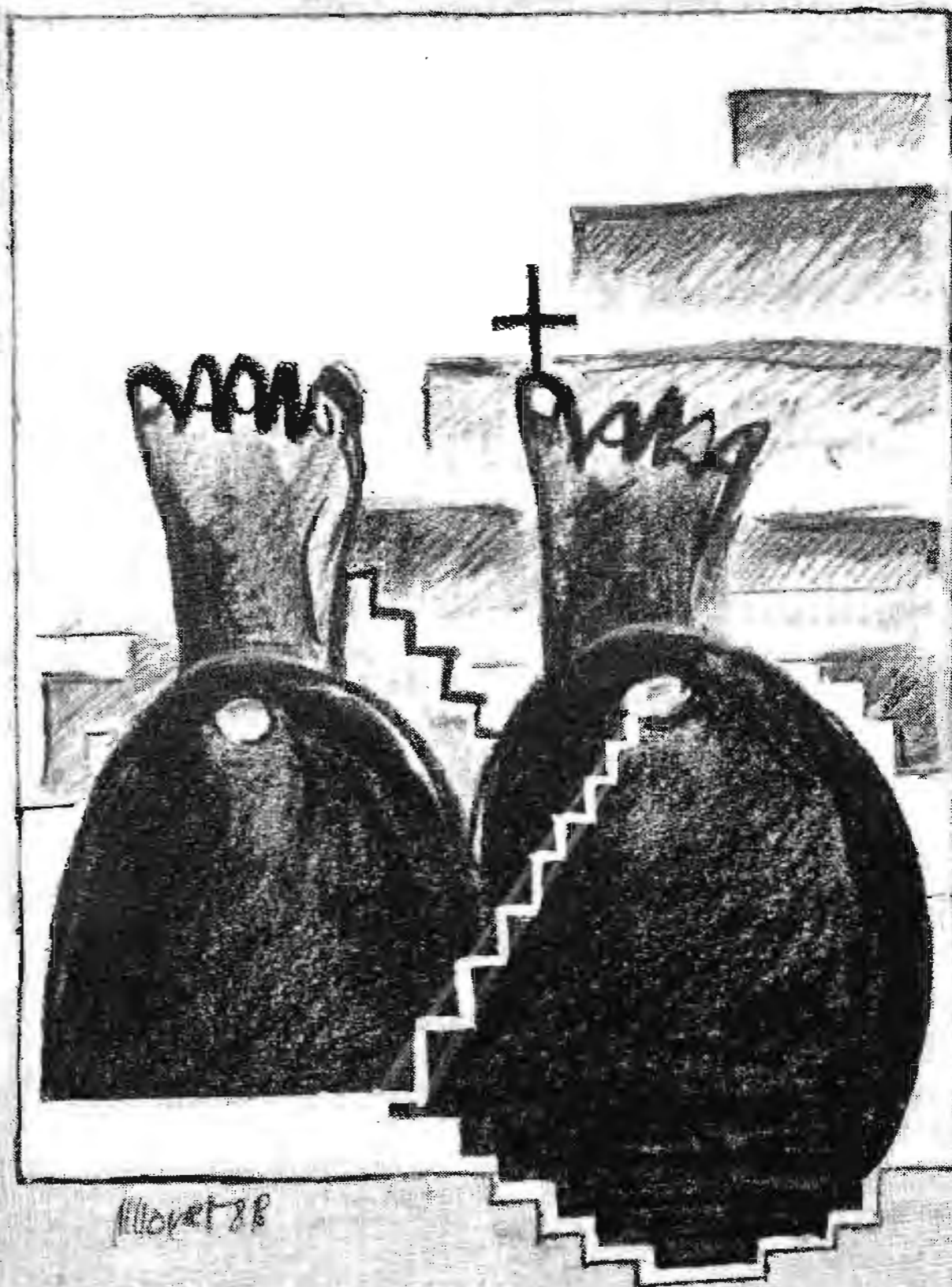
GUSTAU RENÉ HOCHE
“El mundo como laberinto”

EN aquesta edició parlarem d’un pintor jove, camprodoní i us preguntareu: Quina relació hi ha entre ell i Parmigianino? Bé, en primer lloc és una cita per encetar i centrar el tema, en segon lloc aquests dos pintors, tot i els quatre-cents anys de separació cronològica, tenen en comú el viure i el desenvolupar-se en èpoques i corrents entre les quals hi coincideixen el predomini del canvi, la recerca, la manca de canons vàlids acceptats com a perdurables, i, sobretot, els dos autors pretenen el mateix mitjançant un procés invertit. Vegem-ho: Parmigianino necessita desfigurar el seu elegant rostre per allunyar de la imatge pintada l’anècdota, el que és narrable; necessita marcar una distància per assolir un missatge plàsticament abstracte, la idea o sentiment deixa de ser subjecte. En canvi, l’Esteve Moret parteix del concepte abstracte per arribar al particular, a un argument; utilitza l’esquematzació de la figura, la retorça per mitjà de la seva tècnica i la vesteix i acompanya de símbols, objectes, pinzellades que actuen de detonant en la imaginació de l’espectador. Així, el submergeix paulatinament en el context, que en definitiva serà el seu particular; cadascú pot crear i recrear-se en funció de la pròpia memòria... Implica submergir-se.

L’Esteve té una producció extensa i variada, amb marcades pautes evolutives, algunes teles de grans dimensions, i el que és més important porta el segell de l’autenticitat; m’explico: ha descobert que per a la seva pintura no n’hi ha prou amb la tècnica amb l’anècdota o amb una variant d’originalitat. Estem doncs davant d’un pintor que centra la seva creació en l’equilibri de l’impacte brusca la intranquil·litat del misteri, les lluites, els dubtes, i la constant ago-

nia de plantejament que moments abans semblaven vàlids. En definitiva, ha experimentat que la creació és la constant insatisfacció i alhora la suma de petits plaers. Ens trobem lluny de la pintura concebuda i realitzada per motius purament plàstics. Aquesta és una obra que té la voluntat d’expressar, que ens parla, insi-

nuant sensacions soterrades de manera vigorosa i, al mateix temps, subtilment. Persegueix el difícil diàleg entre violència i transparent sensibilitat, entre la solitud i l’entrega virulent. Sempre permet que en un medi que li sigui hostil, quedi una escletxa d’on emergeixi un resquill de tendresa, —no en va es diu que

GENERALITAT DE CATALUNYA

FES ESPORT

A Catalunya s'estan duent a terme molts esforços comuns perquè la pràctica de l'esport resulti més propera a tothom.

S'han fet més de 600 noves instal·lacions i s'han remodelat, adequat, ampliat i modernitzat més de 1.000 equipaments esportius.

S'han donat suport a moltes iniciatives de clubs, associacions, entitats, federacions i ajuntaments d'arreu de Catalunya.

S'han donat ajuts per valor de 9.000 milions de pessetes que han fet possibles realitzacions per valor de més de 18.000 milions. I això per a tot tipus d'esport.

Des dels de competició fins els de lleure. Des dels de pràctica individual fins als d'equip. Des dels infants fins a la gent gran.

Així tothom pot fer esport.
Tria el teu. Fes Esport.

PER FER ESPORT
SOM 6 MILIONS

substitueix la passió quan aquesta es retira.

Quant a la tècnica, manté un estil personal —valoració de la matèria, colors sobris i durs, ejecució absorbent, etc.—, però a mida que avança, la seva producció va adquirint domini en l'espai i la resolució, i atreviment en teles cada vegada més grans. El gest de la pinzellada esdevé solt i segur, cosa que proveeix de contundència la imatge representada. L'execució en capes sobreposades exigeix una programació acurada, tot i que conserva la sensació d'immediatesa, que sempre implica sinceritat. En definitiva, l'obra adquireix la sincronia del "sentir-execució", cosa molt més difícil que el simple virtuosisme purament tècnic.

El color evoluciona en efectivitat; la proliferació i gratuïtat dels tons foscos: negres, grisos, blaus, etc. d'un principi, sense renunciar a ells, adquireixen valor i contingut. Els contrastos passen d'una agressivitat incontrolada a un estil elaborat, més cínic i profund. Tot això permet una lectura més ordenada per part de l'espectador i la corresponent evasió dins l'obra, com ja apuntàvem anteriorment.

La temàtica és inquieta i espectant, com és propi d'un autor jove que no es conforma amb un codi reiteratiu; tanmateix manté al llarg de la trajectòria una constant referència a les vivències i sentirs personals. De fons trobem sempre, més o menys camuflada, una dissecció de la personalitat de l'autor, és la infraestructura dels successius continguts.

Com ha passat a molts artistes de la seva edat, pràcticament va descobrir abans l'art abstracte i el conceptual que els clàssics. Hem viscut uns anys en què un cert progressisme amb poc solatge, fugia del contacte i l'estudi seriós d'autors que fossin anteriors al Post-Impressionisme. Avui, en canvi, molts artistes joves han redescobert els protagonistes de la Història de l'Art, han aprofundit, esgarrapat de moltes fonts, i com a resultat s'ha assolit la recuperació d'un diàleg fluid sense trencaments, la consciència de l'evolució històrico-formal.

La iconografia és molt diversa, fins i tot en excés. De vegades sembla que alguns continguts formals podrien explotar-se amb més intensitat. En l'actualitat sembla que l'Esteve perfila una línia de més risc: la d'esgotar totes les possibilitats de la interrelació obra-autor, que, no oblidem, de vegades enriqueix tant com "desgasta" ja que obliga a escollir, avançar i rebutjar camins que es poden guardar per moments de possible esterilitat creativa. En una gran part de la seva producció hi domina la figura humana, de manera que recorda elements iconogràfics de la mitologia clàssica i bíblica, però no de forma clarament reconeixible, és a nivell de connotacions. Són imatges que permeten una lectura rica per a un públic molt més ampli que l'estrictament relacionat amb el món de la plàstica, ja que els temes d'arrels mitològiques no són més que símbols i representacions dels processos i fenòmens que marquen el sentir humà i, per tant, s'ha establert un

codi-llenguatge del domini per a amplis sectors culturals: historiadors, literats, filòsofs, etc.

A l'obra de l'Esteve Moret, i de manera sintètica, podem observar el següent procés evolutiu:

—En una primera època, té una producció eminentment abstracte, molt sobria, buscant i assajant sempre els límits de la composició, la subtilesa del gest i el diàleg entre colors.

—Paulatinament introdueix figures o símbols d'una expressivitat virulent, frenètica. Formalment simples, però d'execució abarrocada, insistent, molt material, una composició —en alguns casos— forçada dins l'espai-suport.

—L'estudi del natural centre la seva atenció i la seva obra adquireix fluïdesa en el traç; el gest esdevé segur, rotund. Aconsegueix una harmonia subtil entre l'esquematisme i la riquesa de matis. Progressivament perfecciona la tècnica de sobreposició per capes de pintura fet que produeix una sensació d'espai metafísic. En aquesta etapa, entra plenament dins dels varems d'una excel·lent

qualitat i maduresa artística.

—En l'actualitat, està portant a terme una evolució cap a l'esquematisme i la simplificació de la figura. Aquesta és reconeguda per trets fonamentals o per alguna de les seves parts: mans, peus, cames, tors, etc. Són imatges molt simples que tenen com a finalitat remarcar la complexitat del seu vincle dins la composició. Tècnicament s'acusa més la utilització, amb més intensitat, de la sobreposició per capes, així és crea un joc de "tapar" i "treure" que esdevé un factor important en l'obra —recorda un xic l'estructura i enganyosa simplificació del "collage"—. També ha entrat en una etapa d'experimentació sobre suports i mides poc usuals, així com de tècniques i materials que d'alguna manera sofreixen un reciclatge reiteratiu: fustes, teles, tapisseries, impresos, etc.

Cal apuntar que la pintura, encara que és la més important, no és l'única disciplina que cultiva l'Esteve, també treballa en l'escultura i el gravat; aquest darrer, d'una qualitat excel·lent, manté sota el seu control tot el procés: elaboració de les planxes, estampació i tiratge. És difícil trobar un artista que domini la pintura de gran format i al mateix temps gravats on el format és molt més reduït i la tècnica totalment diferent i independent. L'obra gràfica d'aquest artista és potent, un xic salvatge i, de vegades, guarda un cert primitivisme que recorda en Gauguin, per l'execució i, l'Expressionisme Alemany, per la força formal.

Per acabar només queda constatar el sentiment d'impotència que provoca el fet de parlar d'imatges amb paraules, tot i això, hem encetat una reflexió sobre l'obra d'un artista rabiosament actual, original, amb una producció cada vegada més personal i crescuda. Des d'aquestes línies el convidem a continuar treballant amb la mateixa passió, duresa i sensualitat que destil·len les seves imatges, els seus monstres, els de tots i els de sempre... renovats! ■

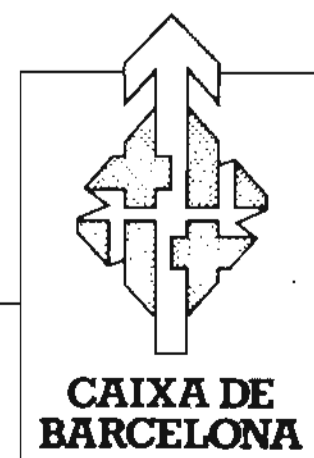

Junts treballarem la terra.

Ara, Caixa de Barcelona i Caixa Rural de Barcelona unim els nostres esforços aportant l'experiència de la primera caixa d'estalvis de Catalunya. La més avançada en tecnologia. Perquè, ara volem treballar el camp de debò. Benvingut a Caixa de Barcelona. La Caixa Oberta.

CAIXA RURAL
PROVINCIAL DE BARCELONA

La Caixa Oberta.

Ramon Tor, el cantor de Gombren

per Isabel Escribano i Climent Forner, arxiprest de Navàs

Ramon Tor, poeta, actor i columnista de dots molt estimables, va desenvolupar bona part de la seva vida i obra a aquest poble del Ripollès. Va destacar primer com actor de teatre a la companyia d'Adrià Gual i va intervenir a una de les primeres pel·lícules de la història del cinema català: EL CAFÈ DE LA MARINA (1933). Les crisis internes i les malalties varen retirar-lo dels escenaris i va començar a escriure. Del seu darrer llibre, CANT A GOMBRÈN, escrit als 70 anys, va dir-ne Carles Riba: "El vostre darrer llibre, sembla resumir i simbolitzar tot allò que donat per vós, us ha fet tan polidament, tan generosament, tan simplement lliure davant de Déu i dels vostres conciutadans".

L'HOME

VA néixer a Borredà (Berguedà) el 13 de febrer del 1880. La mare era gombrenesa i la família anava a sojornar al Ripollès, on tenien una casa: "Cal Sastre". Els pares cosien roba per les masies de la contrada; això els va permetre enviar el seu fill Ramon al seminari. Aviat, però, va sentir-se captivat per l'art teatral i, deixant els estudis escolars, va començar a actuar en funcions escolars i parroquials.

La primera influència cultural, la devia rebre de la tradició oral del poble. El seu pare o el seu avi li contaria històries i llegendes de pastors; sobretot la llegenda del comte Arnau, tan lligada, segons tradició documentada magistralment per Josep Romeu, a les terres gombreneses del castell de Mataplana, el gorg dels Banyuts, el forat de Sant Ou, etc. Tota aquesta escenografia i mitologia populars van quedar profundament gravades en la seva ànima d'infant, juntament amb l'encís de la pau i el silenci de les muntanyes. D'aquí la consciència dramàtica que el configurà de petit, sentimentalment i culturalment, i que el portaria, primer, a convertir-se en un dels primers actors del país i, després, viscuda a la pròpia carn la tragèdia de la vida, a la poesia, com si fes seu aquell vers memorable de Joan Alcover: "Jo visc sols per a plànyer lo que de mi s'és mort".

Va casar-se amb Mercè Riva, una actriu "amateur", filla d'una família

rica que ho va perdre tot a la Borsa. Van mantenir una relació tempestuosa d'amor i desamor: Tor tenia un caràcter depressiu que l'impulsava a fugir del que l'envoltava. Quan va contraure la tuberculosi, les depressions varen aguditzar-se i fugia temporades llargues a Gombren, portant una vida que els vilatans d'aleshores qualificaven d'excèntrica.

A propòsit d'això escrivia Puig i Ferrater: "Ha sofert vicissituds múltiples, algunes cruels. Malalties, crisis, trasbalsos d'aquells que posen a prova el tremp d'un home... Dintre el poeta balbuç, turmentat, hi endevinàvem un home tan modern com el qui més i tan antic com el primer home que s'encarà amb el dolor i amb Déu".

L'activitat teatral però, el menà a Barcelona, on es destacà per la defensa de la categoria social i professional de l'actor de teatre, reclamant el dret a viure amb dignitat del seu ofici ("Ho conec una mica, diu, per no dir massa i tot").

L'ACTOR

Va debutar a la Sala Mercè fent de dimoni en un espectacle per a infants. Va prendre part en les memorables sessions de Teatre Català del local que avui és l'Orfeó Gracienc. I fou en una d'aquestes actuacions, caracteritzat com el "Sergent Major Morris" de **La mà de mico**, de W.W. Jacobs que, decidí la seva dedicació total al teatre.

Ramon Tor posava la màxima atenció a l'estudi dels personatges

que li corresponia d'interpretar, tant pel que fa a la psicologia com a la caracterització externa, que extremava fins el més petit detall. Era tan remarcable la seva tasca que Eugeni d'Ors el classificava com un dels membres predilectes de l'Escola

Ramon Tor com l'home d'aigua de "**La campana submergida**". "...treies el cap tot cobert d'algues i herbes aquàtiques i unes barbes i uns bigots blancs, esllanegats i humits et cobrien gairebé tot el rostre. Tothom hauria dit que eixies del pou tremolant de fred..."

Noucentista que es ventava d'haver creat; el doctor Domènec Martí i Julià deia paveciosament que era "el millor comparsa d'Europa".

Va actuar per espai d'una quinzena d'anys (1915-1930) a la majoria de teatres de Barcelona. Després de **La mà de mico** i **La campana submergida** varen venir el paper d'avi de **La intrusa**, de Maeterlink; el Jokkanam, de **Salomé**, d'Oscar Wilde, estrenada al Teatre Principal en companyia de Margarida Xirgú, i el diputat, de **El gra de moresc**, de Josep Feliu i Codina. Va actuar també brillantment en moltes sessions del "Teatre Íntim" d'Adrià Gual. I al Teatre Novecents va substituir l'eminent Enric Borràs en el protagonista de **Jesús que torna** de Guimerà. L'any 1929 va formar companyia pròpia: "Cresta d'argent, Associació de Teatre".

L'any 1933 va ser un dels protagonistes de la pel·lícula **El cafè de la Marina**, dirigida per Domènec Pruna. Els altres papers principals foren encomanats a Pere Ventallós, Rafael Rivelles i Gilberta Rouger. Els exteriors varen filmar-se a Port de la Selva i les escenes d'interior als Estudis de l'Exposició de Barcelona. El pressupost total per a la realització d'aquesta pel·lícula era de 20.000 pessetes. **El cafè de la Marina** va estrenar-se al Cinema Urquinaona (1934) el mateix dia que s'estrenava al Cinema Coliseum **Adéu a les armes**, de Frank Borzage. D'aquest film, n'hi havia tres còpies que s'han perdut, però se sospita que una d'elles pot trobar-se a la Cinemateca de París.

Acabada la guerra, va tornar a interpretar de manera esporàdica i va participar en alguns doblatges de pel·lícules de la Metro Goldwin Mayer.

EL POETA

Ramon Tor va començar a escriure sobretot quan va retirar-se dels escenaris i, amb la dictadura franquista, va perdre la seva feina com a funcionari temporari de la Generalitat.

El seu primer llibre de poemes, **La companyia** (1925), l'escrigué als 45 anys. Aquest llibre va assolir cert ressò: provenia d'un home que era prou conegut arreu per la seva dedicació teatral i va merèixer l'atenció de crítics tan prestigiosos com Octavi Saltor i Manuel de Montoliu. Ramon Tor va anar abandonant la seva carrera dramàtica, almenys com a vocació exclusiva o absorbent, per a concentrar-se cada dia més en la poesia lírica. Aquesta -és clar- traeix contínuament l'empremta de l'anterior ofici del seu autor, fins el punt que aquesta empremta dona la nota més original a les seves composicions.

Segons Josep M.ª de Sagarra, Tor era "un maragallià, un enamorat del món, i un piadós adorador de l'hospitalària naturalesa, sempre propícia amb ell".

El seu segon llibre de poemes es

Ait i eixut. Bru. Rigidesa britànica. Amb una dent d'or que lluu a qualsevol banda. Barret fort i mangala. Senyorivol. Veu grossa i declamatòria. Li escauria una gardènia perfumant-li el mal humor i uns pantalons travats: figura escapada -dirien- del Jardí del General.

titulà **Ruta** (1925) i s'estampà l'any 1930. Continua dins la tònica elegiaca de l'anterior, amb un xic més d'optimisme, però. Deia:

*Senyor, la vostra mirada compassiva
temperi aquest turment que s'obre
en mes estranyes.*

*Feu que el meu pit s'abrusi sempre
en una amor viva,
i aquella eternitat serena a les
muntanyes.*

*La paraula en la puresa
i l'amor com brasa encesa.*

*Doneu-me la claredat
dels infants que em fan costat.*

Ve a continuació el treball amb el sonet, aquesta forma mètrica tan prestigiada des de Petrarca i que el moviment literari noucentista convertí en paradigma. Ramon Tor va adoptar aquesta forma per dos motius: perquè el sonet estava de moda aleshores i perquè, segons ell, aquesta forma mètrica de 14 versos li permetia de contenir el seu dolor íntim.

Segueix: **Panorames socials** (1933), un recull d'articles de Tor a diferents diaris barcelonins. Tenia una secció fixa a "El Correo Catalán", les "Memorias de un comediante y poeta" i col·laborava amb "La Humanitat" i "La Publicitat". El llistat augmenta amb **Benedicció de la taula** (1934), **Cants de Guerra i de Pau**

LLEVANT DE TAULA

A vosaltres que m'acompanyeu.

Com marxaré embarassat de glòria
pels meus camins de lluita inacabable?
No freturo pel nom, d'il·lustre història.
Só prou content de l'amistat durable.

Sentir l'escalf d'uns mots sense oratòria:
Converses d'un profund insobornable.
La voluntat de Déu, deprecatori:
Designis immortals; flama immutable.

La joia incontenible del cor teu.
L'aroma del somris florint als rostres.
Sentir, voler i dalir, el que estimeu.

M'imagino talment dessota sostres
de l'amistat alegre que em porteu.
El poncellar en ton cor: l'esclat del meu!

Ramon Tor

25 de març de 1950.

(1938), amb pròleg de Ramon Vinyes, **Novenari líric** (1938), **L'Hereu Riera** (1938) i **Pastoral** (1938). Aquest llibre és el més voluminós de tots, una joia de bibliòfil. És una glossa de la popularitzada dansa de Gombren i Campdevàrol, la gala. Hi alterna els sonets amb altres formes de poesia més popular, com escau al tema. Els comentaristes amics en parlen molt bé; ariben a dir que tot el que Ramon Tor havia escrit fins llavors havia estat l'aprenentatge que possibilitava Pastoral. Agustí Esclasans a més d'insistir en la influència de Maragall, troba també aquí la de Josep Pijoan i la de Josep Carner. Ramon Tor diu, és, fonamentalment, un poeta de món exterior; és més líric –i, àdhuc a estones, més èpic– de món físic que de món metafísic. Ramon Tor, ric de vida interior, s'emmiralla en el paisatge, el seu paisatge gombrenès, i s'hi reconeix i s'hi fusiona:

*Cau el silenci densament pel món
en la calma de l'hora.
Del goig suprem de veure el blat que
frisa.*

per convertir-se en pa.

*Tota la nit belaren les ovelles
a les cledes dels rasos.*

*No veuré com floreixen les violes
en la terra adormida.*

El seu darrer llibre fou escrit l'any 1949: **Cant a Gombren: 90 dies al Pirineu**. Cal destacar-ne la prosa, sobretot de narració "Emilia". És alhora una declaració d'amor al

poble i un testament. Un any després morí (1950). La notícia de la seva mort fou recollida per tots els diaris barcelonins. ■

Tor, com el cafeter i pescador Libori de **El cafè de la marina**.

J. ROIG CASAS

Drogues - Pintures - Insecticides

carrer de la Font, 7

distribuïdor:

VALENTINE

Els candidats

per Sir Tim O'Theo i Patson

L'AZITZÀNIA

SOTA les arcades, els ripollins se senyaven i parlaven de les ànimes dels consumits abats, que revisitaven llur reialme. Uns, de genolls, somicaven perdons per no haver estovat el tambor encaperullats a la processó dels Sants Misteris. Altres, de més tremp, sotjaven des del llindar de la porta, amb el desfici de qui sorprèn per l'ull de la clau una seqüència terrenal entre l'Arnau i l'Adelaisa: incorporis, enmig de la llum lletosa i ambigua dels miracles, sis entaulats de posat trascendent. Com els deixebles al santsopar abans de servir-se el calze. Com la junta del Cercle Filatèlic davant un segell escantonat.

– Hey, heyheyeyeyey, everybody! Als Saint just Abbot Studios amb els top-5! En directe, live is life, els 90. Si en Giorgio amb els hot de la muguda política comarcal. Hey, heyeyey, bones vibraciones: nous plàstics, noves lletres, nous discursos perquè tu visquis el festival de les autonòmiques aaaaaaaatooooope!! Si la vida no s'atura a la discomusic, Giorgio i els hot-hot-5! Brutal, nenes!!

L'Eudald Camadepús, com tots els cossos bells i gentils, està destinat a l'amor o la cortesia. Vailet de lluir a la festa major, acabarà amb una llaga a l'estòmac si no fuig del marro públic. Pouant el coratge d'un glop de ratafia, mussità:

– La comarca encara no mesura bé les dimensions d'en Pujol, un líder de llargmetratge. Si m'hi voleu, us ajudaré a amidar-lo. En Pujol ni es crea ni es destrueix; és una presència que vetlla i protegeix del desmanec, com l'impassible arxiver de la pape-rassa bisbal. Votar-lo és preferir l'escudella calentona de casa als callos de bodega, el Montseny al Retiro, la muller a la maja castissa...

– Bones nit d'amor li donen, els treballadors de La Farga –tallà en Paella, un polític al punt exacte de cocció, ben assaonat, amb la salsa justa i unes carns que obren la gana–. Fora de campanars enrunadissos i de portades corcades, han recuperat la funció primitiva del pedregam del Ripollès: esporuguir els intrusos de baixa condició. Proposaré al Parlament que se'ls concedeixi el "Premi Eudald Desgavells al Projecte Experimental d'Investigació sobre Municions Convencionals més ambicions".

– En Paella és un socialista de cassola –replicà un Camadepús supurant d'ira–. Gosa mofar-se del Carlemany català! Jordi el Magne, malgrat els escarnis, presidirà l'acte d'obertura del Mil·lenari al Monestir. Vestit de carmesí, les calces braçades de perles i el mantell d'ermíni, seguit d'una donzella amb una

corona als dits, volent mostrar que tant senyor mereix ésser coronat, seurà en un tro ornat de brocats. Llavors, en Coll i Alentorn resarà uns parenostres, que li serviran ja d'extremunció...

Joanot Fuigtalós i Bokassa, un xicotàs sa com hereu de masia i ferm com banya de bou, no ha conegut mai l'afonia. Ara, la vitalitat pairal se li esvalotava al sarró del cor, igual que si contemplés una pubilla de faldilla aromangada:

– Alto les seques! Cagum, pas l'ha de gemegar en Coll, la pregària! Dom Francesc Vicens, prior dels Venerables Frares Republicans, és capellà de dicció més pomposa: donques millor se'n sortirà, no fa? Ah! I goiteu com gira cua esperitat de la remorassa de La Farga! Cagum, s'expli-cava prou la nostra revista "Barres i estrella": Pujol, abdicació; l'empresa, reconversió sota el lema "Desperta ferro". Espases per a Terra Lliure i els almogàvers han de produir, pas cigonyals!

– Home, Joan –objectà maternalment en Paella–, no et sembla que la superiora de les Dolcíssimes Mares Galetaires de Camprodon, sor Berta Badallà, ho faria més paible?

Els incondicionals defineixen sempre Manolo Bleda com "un claro varón de albos cabellos". A la seva figura, hi balla alguna cosa de l'hidalgua i l'estiramenta d'ossos del Quixot.

– El Milenario del apéndice lingüístico/folclórico catalán únicamente cobra sentido si se entiende com celebración de los balbuceos de una región que pronto, llevada de su profunda vocación peninsular, se unirá al resto de territorios hispánicos, consciente de que sólo como parte de ellos alcanzará su pleno desarrollo y...

– Mal llamp t'escapci, floquet de neu! –remugà Fuigtalós i Bokassa–.

– Ya despotricó el mozalbate separatista. Si algo me fastidia de estos mancebos es su falta de respeto por las canas. Prosigo entusiasmado... realización. En este contexto, Ripoll equivale a Covadonga, Wifredo el Velludo a Don Pelayo. Representan la liberación de las tierras españolas nororientales del yugo francés. Por cierto, el padre nuestro lo declamará mi confesor, padre Miguel Vergeles.

– Que no t'enlluernin aventures forasteres. Catalunya és el teu camp de treball. Catalunya és la teva terra –xiuxiejava Fuigtalós i Bokassa, capcot i moix com en una lletania–. La terra és sagrada. No regategis el dret de ser català a cap ciutadà. Tots els...

– Però no us baralleu, col·legues! Stop the war, tius! –digué en Giorgio.

Eleccions al Parlament de Catalunya

Candidatures circumscipció de Girona

ESTRELLA REFULGENT I QUATREBARRES (ERQ)

1. Lo Joanot Fuigtalós i Bokassa
2. Lo Ramonet Lamiel i Mató
3. Lo Arnulf Vatualolla i Ceballots
4. Lo Tià Pixadetort i Fort
5. Lo Heribert Riudegairrell i Pocabroma
6. Lo Manelic Redimoni Pasturets
7. Lo Roc Moc Sec

SLOGAN: Pit i Collons

CONGRACIÓ COMUNISTA CATÒLICA I PROGRESSISTA (C.C.C.P.)

1. Tovarich Ramon i Postres
2. Tovarich Caín Hosanna Marx
3. Tovarich Maria Magdalena Dolores CruzdeCristo
4. Tovarich Abderramán Pelaez Comuna
5. Tovarich Jeromín Rockefeller Muza
6. Tovarich José Luis Lafarga Metebulla (CCOO)
7. Tovarich Marcelino Convenio Humillante (CCOO)

SLOGAN: Germans, voteu-nos en pau

AFAMADOS PRESTIDIGITADORES (AP)

1. Don Manolo Bleda Rambo
2. Don Nuño Pizarro de Vivar
3. Doña Fortunata Dosdemayo Goyescas
4. Doña Paloma Oso Imadroño
5. Don Melchor Fernández Almagro-Panduro
6. Doña Tita Terciosdeflandes Fraga
7. Don Lope Tenorio Campeador

SLOGAN: Santiago y cierra España

CONVENIÈNCIA I UNCIÓ (CiU)

1. N'Eudald Camadepús i Tallarina
2. En Lluís Grumollosa Delesabadesses
3. Na Montserrat Sismilions i Filiprim
4. En Miró Cobró i Piró (àlies Spielberg)
5. Na Marta Bonacuina i Carndolla
6. Na Maria Antonia Monyos i Cigaló
7. En Xavier-Miquel Gurruchaga i Junyent

SLOGAN: Rosa d'abril, morena de la serra

PERDEM SEMPRE CONY, (PSC)

1. Company Pere-Jordi Paella i Vasdevermut
2. Company Jordi-Pere Trapella i Tururut
3. Company Pere-Pere Mamella i Golut
4. Company Jordi-Jordi Gibrella i Esternut
5. Company Pere Jordi-Pere Poncella i Vellut
6. Company Tancredo Morcillas Barriochibo (UGT)
7. Company Antonio Navajas Reyerta (UGT)

SLOGAN:

Si la ratafia no us arruina, les lotos ho faran.

I, mentre es contorsionava com si milers de puces li pessiguessin l'esquena, afegí—: questions simpàtiques, disteses, del disc-jeu for all. Han assistit mai a una partida de cricket entre monjos benedictins? S'han enamorat d'una majorette de La Flor de Maig? Han interpretat la Tocata i Fuga "De incontinentia elocutione rivipullensis radio" a l'orgue de cincents canutos de la sinagoga lapona de Quinsorollen? Han vist mai un treballador de La Farga?

— Jo sí —admeté Ramon Musich i Postres, envermellint—. Els he anat a explicar la perestroika.

— Si això són els candidats que tenim, Sant Eudald ens doni un cop de mà! —s'exclamà en Camadepús—.

— Poc hauran sentit bé, aqueixes meues orelles! "Cop de mà"... ji, ji, ji... Cagum... ji, ji —rigué pocasolta en Fuigtalós i Bokassa—. Que n'és de foteta, no fa?

— Deixeu-me exposar sencer el meu programa —protestà en Camadepús—. Preveu fins les danses de la propera Festa de la Llana: Ball del ciri, Ball del passarell festejant, Corranda de la vedella, Ball del carro de'n Riera, Cançó d'allà al prat rera les mates... Als nens, els regalarem

Guifrés de felpa i...

— Hi actuarà "The flying stones and the lapidated Jordi"? És un grup de Campdevànol —interrompí sorneguer en Paella—.

Sota les arcades romania només un suau perfum a canonge. En alguna cambra, algun ripollí composava el **Sermó apològic del martiri del patró de la vila**, en rims estramps i qui sap si amb sang de les pròpies venes per tinta.

Nota d'agraïment: la redacció d'aquest article no hauria estat possible sense la col·laboració del fantasma McLatha. ■

SUBDELEGACION

DE POLICÍA DE VICH.

CIRCULAR.

Introduccion de libros obscenos.

El Sr. Intendente de Policia de esta Provincia en 13 de enero actual me dice lo que copio:

«El Ilmo. Sr. Superintendente general de Policia del Reino, con fecha 5 del actual me dice lo siguiente.—Teniendo noticia esta Superintendencia que se trata de introducir en España una porcion de libros obscenos revolucionarios ó impios, sustituyendo á su verdadero título el de obras de devocion; encargo á V. S. muy particularmente dé las órdenes mas terminantes á todos sus Subalternos para que por todos los medios que le sugiera su zelo por el mejor servicio de S. M. impidan la introduccion en nuestro Reino de dichos libros, ó recojan los que talvez hubiesen introducido, á cuyo efecto incluyo á V. S. lista de los que tratan de introducir.»

Lo traslado á V. á fin de que desplegue toda su vigilancia para impedir la introduccion de libros tan infames, que con larga mano esparcen los impios y revolucionarios para corrupcion de la moral y buenas costumbres, que siempre oponen una barrera impenetrable á sus proyectos deprabados; á cuyo efecto traslado á V. la relatada lista para su gobierno.

Dios guarde á V. muchos años. Vich 24 de enero de 1826.

Domingo Diaz Perez.

Al Bayle y Justicia de

LISTA:

<i>Verdadero título de las obras Españolas.</i>	<i>Títulos con que vienen disfrazadas.</i>
Diario de Sta. Elena.	<i>Vida de Sta. Maria.</i>
Ilustres Americanos.	<i>Vida de S. Juan.</i>
De los Pueblos y de los Gobiernos.	<i>Id. de S. Carlos.</i>
Coleccion en prosa y verso.	<i>Id. de S. Matias.</i>
Las Ruinas de Palmira.	<i>Id. de S. Miguel.</i>
Cartas de Eugenia.	<i>Id. de S. Pablo.</i>
Filosofía de Voltaire.	<i>Id. de S. Marcelino.</i>
Filosofía de la Elocuencia.	<i>Id. de S. Francisco.</i>
Werther.	<i>Id. de Sta. Cecilia.</i>
El Compadre Mateo.	<i>Id. de Sta. Teresa.</i>
Julia ó la nueva Eloisa.	<i>Id. de S. Alejandro.</i>
Compendio del origen de los Cultos.	<i>Id. de S. Fernando.</i>
La Religion (idem).	<i>Id. de S. Estevan.</i>
Eusebio.	<i>Id. de S. Juan Bautista.</i>

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

CAIXA DE CATALUNYA

Macià Bonaplata, 2 - R I P O L L

